

Kommunfullmäktige

KALLELSE

26 mars 2001

Kallelsen med handlingar finns på internet www.gotland.se

Kommunfullmäktige

kallas till sammanträde

i Teatersalongen, Borgen, Visby

måndagen den 26 mars 2001 kl 09.00

www.gotland.se

OBS! Tiden

Ärenden:

1. Justeringsledamöter och tid för protokollsjustering
2. Kl. 09.00. Gotlands kommuns hälsorapport. Information och gruppdiskussioner
3. Kl. 13.00. Utdelning av Gotlands kommuns jämställdhetspris
4. Omställningsarbetet på Gotland
5. Policy för markanvisning för bostadsbebyggelse
6. Slutredovisning. Donnerska huset i Visby
7. Integrationsplan (*Motion av Jennie Andersson m.fl, v*)
8. Fyllnadsval av:
 - a) Ersättare i hälso- och sjukvårdsnämnden efter *Anita Kristensson (s)*, som avsagt sig uppdraget
 - b) En ersättare i kultur- och fritidsnämnden efter *Åsa Mårtensson (m)* som avsagt sig uppdraget
 - c) En ersättare för ombuden till årsmöte med Stiftelsen Medeltidsveckan efter *Åsa Mårtensson (m)* som avsagt sig uppdraget
 - d) En huvudman i Burs Pastorats Sparbank efter *Inga-Maj Häglund (s)* som avsagt sig uppdraget

9. Kommunstyrelsens ordförandes svar på *Barbro Ronstens (c)* interpellation om marknadsföring av Fårösund
10. Gotlands norra vårdsnämnds, Gotlands södra vårdnämnds och Visby vårdnämnds ordförandes svar på *Brittis Benzlers (v)* interpellation om handläggningstider och verkställighet av beslut om insatser enligt LSS
11. Kommunstyrelsens ordförandes svar på *Lena Palmborg-Karlssons (s)* interpellation om minskning av antalet deltidstjänster
12. Hälso- och sjukvårdsnämndens ordförandes svar på *Carina Lindbergs (v)* interpellation om nedläggning av distriktssköterskemottagningen i Katthammarsvik
13. Kommunstyrelsens ordförandes svar på *Brittis Benzlers (v)* interpellation om kommunens engagemang i Gotland Interactive Park (Björkanderska magasinet)

Tre interpellationer ställda till barn- och utbildningsnämndens ordförande Eva Nypelius kommer att besvaras vid nästa sammanträde eftersom hon ej är närvarande vid detta sammanträde.

14. Ev enkla frågor
15. Ev nya motioner och interpellationer

Kallelsen med handlingarna i ärendena finns tillgängliga på kommunens hemsida www.gotland.se att hämtas på ledningskontoret, kansli- och informationsenheten, Klosterplan 2, Visby, eller beställas per tel 26 93 18.

Kommunfullmäktiges sammanträden är offentliga och alla är välkomna att lyssna. Tolkcentralen svarar för teckenspråkstolkning av hela sammanträdet.

Visby den 17 mars 2001
INGER HARLEVI
Ordförande

Gotlands kommuns Folkhälsorapport 2000

Innehåll

- [Folkhälsorapport Gotland 2000](#)
- Bilaga 1: Sammanfattning av Folkhälsorapport Gotland 2000
- Bilaga 2: Sammanfattning av Visby vårdförvaltning:s rapport "Mest om Barn på Gotland" 2000
- [Bilaga 3: Sammanfattning av SOU 2000:91, "Hälsa på lika villkor"](#)
- [Bilaga 4: Sammanfattning av FN:s barnkonvention](#)
- Bilaga 5: Diskussionsunderlag

Program

8.30	Kaffe serveras i foajén	
9.00	Inledning Hälsoläget på Gotland utifrån "Folkhälsorapport 2000". Hänvisning bil. 1 och 2.	<i>Inger Harlevi, ordf. Kf, Lisa Stark, t.f. folkhälsochef, FHE Cora Juniwik, Handläggare/ass., FHE</i>
9.30	Hur kan man arbeta kommun/landsting? Det Politiska arbetet med att synliggöra välfärds- och hälsofrågor i planerings-, budget och uppföljningsarbete.	<i>Berit Carlsson, ordf. i folkhälso- och miljöutskottet, Kalmar läns landsting</i>
10.00	Nationella folkhälsokommitténs förslag till Utmaningar utifrån ett gotländskt perspektiv - kort introduktion inför gruppdiskussioner Hänvisning bil 3 och 4.	<i>Lisa Stark</i>
10.20	Gruppdiskussioner. Hänvisning bil 5.	
11.45	Återsamling och summering	<i>Inger Harlevi</i>
12.15- 12.45	I Foajén. Allmänhetens frågestund	<i>Lena Celion, kommunalråd J-O Henriksson, förvaltningschef, HSF Lisa Stark, Cora Juniwik Mona Wahlgren Håkan Jonsson, FHE, samt Mårten Landahl, Gotlands brottsförebyggande råd</i>

Sammanfattning - Folkhälsan på Gotland

Trots ökad medellivslängd - bland de kortaste i Sverige

Under 1990-talets första hälft ökade medellivslängden bland gotländska män och kvinnor liksom i riket. Däremot minskade gotlänningarnas medellivslängd under slutet av 1980-talet, till skillnad från i riket. Minskningen bidrog till att gotländska män under perioden 1994-1998 uppvisade den kortaste medellivslängden i Sverige. Dessutom var ökningen i medellivslängd bland gotländska kvinnor lägst i riket från perioden 1986-1990 till perioden 1994-1998. Bäst har utvecklingen varit för män på norra Gotland och kvinnor på södra Gotland.

Delvis annorlunda dödsorsaksmönster

Medellivslängdens utveckling påverkas till stor del av dödligheten i hjärt-kärlsjuk-domar. Här kan noteras att den minskade dödligheten i hjärtinfarkt kom betydligt senare bland gotländska män än i riket. Minskningstakten har inte heller för de gotländska kvinnorna varit lika snabb som i riket i övrigt. Dessutom ökade dödligheten i stroke bland kvinnor på Gotland under slutet av 1980-talet, tvärt emot trenden i riket i övrigt. Denna uppgång har dock brutits. Dödligheten i stroke bland män på Gotland har sedan början av 1990-talet legat lägre än i riket.

Dödligheten i lungcancer har ökat både för män och kvinnor på Gotland. I riket har trenden varit minskande för män och ökande för kvinnor och väl följt andelen dagligrökare (med en cirka 20-årig eftersläpning). Preliminära nya data visar att den uppåtgående trenden för lungcancer bland män på Gotland håller i sig.

Andelen gotländska män som dött i olycksfall har ökat sedan början av 90-talet, vilket inte varit fallet i riket. Dödligheten i alkoholrelaterade sjukdomar har ökat snabbt de senaste åren bland både män och kvinnor på Gotland, medan den har haft en tendens att minska i riket. Den diabetesrelaterade dödligheten tenderar att ligga över rikets både för män och kvinnor.

Många, främst kvinnor, hade haft olika värtillstånd

På Gotland, liksom i riket i övrigt, var smärta, värk och obehag från nacke, skuldror/axlar eller rygg mycket vanligt. Så många som närmare två tredjedelar av kvinnorna och drygt hälften av männen i yrkesverksam ålder hade haft besvär av denna natur det senaste året. Ökningen av dessa besvär var en av de mest framträdande och allvarliga förändringarna i folkhälsan i Sverige under 1980-talet framför allt bland kvinnor. Någon tendens till minskning har inte kunnat ses.

Psykisk ohälsa

Besvär med trötthet och sömnsvårigheter var vanligt förekommande. Var tredje gotlänning i yrkesverksam ålder uppgav att de hade känt allmän trötthet det senaste året. Besvären var betydligt vanligare bland kvinnor än bland män. Många, både män och kvinnor, var oroade för den ekonomiska situationen eller arbetet. Fler kvinnor än män oroade sig för barn och vård av gamla. Åtta av tio gotlänningar i yrkesverksam ålder ansåg dock sin psykiska hälsa vara ganska eller mycket bra.

Förekomsten av psykisk ohälsa har ökat och stress och utbrändhet har blivit folkhälsoproblem i Sverige. Dessa besvär har ökat framför allt under 1990-talet och någon minskning av förekomsten har inte skett.

Var tredje gotlänning allergisk eller överkänslig

De senaste årtiondena har förekomsten av astma, allergier och annan överkänslighet ökat kraftigt i Sverige. Gotland är inget undantag, då det visade sig att ungefär en tredjedel att gotlänningarna i yrkesverksam ålder under det senaste året haft besvär av allergier och annan överkänslighet. Besvären var vanligare bland kvinnor och i yngre åldersgrupper.

Många var överviktiga

Mer än hälften av gotlänningarna i yrkesverksam ålder var överviktiga. Hela 12% av männen och 16% av kvinnorna var kraftigt överviktiga. Dessa siffror låg klart över rikets. Det finns starka samband mellan övervikt och risk för exempelvis åldersdiabetes, hjärt-kärlsjukdomar och olika värdetillstånd. Andelen överviktiga har ökat snabbt i Sverige de senaste 30 åren. En starkt bidragande orsak har varit ett allt mindre fysiskt rörligt liv.

Var fjärde gotlänning dagligrökare

Vi fann att var fjärde gotlänning i yrkesverksam ålder var dagligrökare, jämfört med mindre än var femte i riket. Något fler kvinnor än män var rökare. Rökning medför stora hälsorisker. Nikotinets beroendeframkallande potential gör det mycket svårt att sluta röka. I vår undersökning framkom att så pass många som tre av fyra rökare skulle vilja sluta röka. Trots en tydlig förbättring av rökvanorna hos blivande mammor, röker fortfarande en inte obetydlig andel gravida kvinnor.

Hög alkoholkonsumtion

Det är svårt att mäta människors alkoholvanor. Flera av de siffror som presenterats under alkoholvsnittet pekade dock på att framför allt män, men även kvinnor, på Gotland drack allt för stora mängder alkohol för att det skulle vara bra för hälsan. Dödligheten i alkoholrelaterade sjukdomar har också visat en ökning under början av 1990-talet. Gotland låg på en av tätplatserna bland de svenska länen avseende alkoholförsäljning. Andelen trafikonykterhetsbrott låg också högt.

Stora sociala skillnader i levnadsvanor

I Folkhälsoenkäten visade det sig att dagligrökning var nästan dubbelt så vanligt bland personer med enbart grundskoleutbildning som hos eftergymnasialt utbildade. Rökning var också vanligare bland dem som var arbetslösa, saknade nätverk eller hade dålig ekonomisk beredskap.

Det var också vanligare att man drack skadliga mängder alkohol om man var arbetslös än om man hade arbete. Detsamma gällde för personer som saknade nätverk och hade dålig ekonomisk beredskap.

Skillnader fanns även när det gällde fysisk aktivitet och kost relaterat till utbildningsbakgrund. Andelen kraftigt överviktiga var dubbelt så hög bland de med enbart grundskola jämfört med de med eftergymnasial utbildning. Dessutom var eftergymnasialt utbildade mer fysiskt aktiva på fritiden.

Att minska skillnaderna i hälsa är ett övergripande mål för hälsoarbetet för WHO i Europa liksom i Sverige. Trots detta är det ett av de få mål som inte Sverige lyckats förändra till det bättre. Fortfarande

är exempelvis risken att dö i hjärtinfarkt eller att insjukna i åldersdiabetes dubbelt så stor för arbetare som för tjänstemän. Dessutom är risken att dö tidigare högre bland arbetare än bland tjänstemän.

Levnadsvillkor och folkhälsa

Levnadsvillkoren, inte minst under uppväxten, spelar en stor roll för folkhälsan. En trygg barndom, bra utbildning, meningsfull sysselsättning och fritid, hygglig ekonomi och boende, bra familjeliv och nätverk är några faktorer som kan påverka hälsan positivt. Människor i högre samhällsklasser med god inkomst och utbildning är friskare än de i lägre. Sociala skillnader avspeglas i både sjuklighet och dödlighet.

En klart lägre andel gotlänningar var höginkomsttagare än i riket. Trots att andelen låginkomsttagare sjunkit den senaste tioårsperioden låg andelen högre än riksgenomsnittet. Utbildningsnivån hade förbättrats kraftigt sedan 80-talet, med fler eftergymnasialt utbildade och färre lågutbildade.

Majoriteten såg positivt på livet

Man kan lätt få en negativ bild av hälsan på Gotland när man läser det ovanstående. Dock fann vi att de allra flesta gotlänningar i yrkesverksam ålder såg positivt på livet och sin hälsa. Åtta av tio tyckte att deras allmänna hälsotillstånd och deras psykiska hälsa var ganska eller mycket bra. Totalt sett upplevde nästan nio av tio sitt liv som mycket lyckligt, lyckligt eller ganska lyckligt.

Hälsans bestämningfaktorer i fokus

Hälsans bestämningfaktorer, främst våra levnadsvanor och levnadsvillkor, har alltmer kommit i fokus i folkhälsoarbetet. Att påverka dessa i en positiv riktning ska prioriteras enligt den Nationella folkhälsokommitténs andra delbetänkande ("Hälsa på lika villkor - andra steget mot nationella folkhälsomål"). Där konstateras att det finns tre viktiga drag i senare års hälsoutveckling i Sverige som måste uppmärksammas nämligen att medellivslängden stadigt ökar, att psykiska och psykosomatiska besvär ökar och att de sociala olikheterna i hälsa består. Dessutom pekar kommittén på de hälsokonsekvenser som förändrade krav i arbetslivet, liksom i sociala relationer och barns uppväxtvillkor ger upphov till. Ett tredje delbetänkande med åtgärder för att förbättra hälsans bestämningfaktorer väntas under hösten -00.

Fortsatt arbete

Med denna rapport som utgångspunkt och en fortlöpande folkhälsoberättelse kan förändringar i hälsoläget följas på ett bättre sätt än vad som hittills varit möjligt. Rapporten vilar till stor del på resultat från en genomförd folkhälsoenkät. Enkäten riktades till personer i yrkesverksam ålder, 20-64 år gamla. Särskilda genomlysningar av hälsoläget bland barn och ungdomar samt äldre är nästa prioriterade satsning i Folkhälsoenhetens uppdrag att kartlägga hälsoläget i den gotländska befolkningen.

Vi som skrivit denna rapport hoppas att den skall kunna vara till hjälp i arbetet att sätta upp mål och prioriteringar för folkhälsoarbetet, i linje med de nationella ansatser som görs. De folkhälsosatsningar som hittills gjorts på Gotland verkar dock i stort sett ligga i linje med de behov som framkommer i föreliggande rapport.

SAMMANFATTNING (ur "Mest om barn på Gotland" – En beskrivning av huvudsakligen gotländska barns situation, VVF sept 2000)

De som är barn idag har det på många sätt bättre än vad barn hade för 10 - 20 år sedan. Men deras liv är också i många stycken stressigare och otryggare. Dagligen överöses barn med både speciellt och allmänt riktade intryck från bland annat bildmedia; TV, Internet, reklam av olika slag. Barn är mer upplysta än tidigare, men också utsatta för tätare förändringar i tillvaron, i skola och på fritiden. Vad denna stress medför vet vi inte särskilt mycket om idag.

Barnen i skolan

Efter en ökning under början av 1990-talet har antalet barn på Gotland nu minskat de senaste åren. Detta får konsekvenser för bl a skolan och barnomsorgen, som behöver anpassa sina verksamheter efter utvecklingen. Men, som man kan se av de senaste verksamhetsberättelserna för skoldistriktet, har resurser inte tilldelats i den utsträckning som har behövts. Barn som har det svårt i skolan får inte alltid det stöd och den hjälp de behöver. De barn som är starka och som i hemmet och på fritiden möter vuxna som ser deras behov och kan tillfredsställa dessa, klarar också skolan, trots minskade resurser. Däremot har de barn som behöver mer uppmärksamhet och stöd för att klara av inläring och social samvaro kommit mer i kläm nu än tidigare. Deras behov förändras inte även om budgeten förändras. Man skulle kunna göra liknelsen med en ballong: Om man trycker in den på ett ställe, trycks den ut på ett annat. Trycker man för hårt, spricker den. De skolsociala resurserna har omorganiserats och kan förhoppningsvis möta behoven hos alla barn med svårigheter och problem. En viss förstärkning av budgeten för att tillgodose behoven av särskilda insatser för barn och elever i behov av särskilt stöd har beslutats,¹ men det återstår att se hur mycket pengarna räcker till.

Barnen och ekonomin

Barn på Gotland bor i familjer med genomsnittligt lägre inkomster än i resten av Sverige. Samtidigt är prisnivån på varor och tjänster inte lägre härⁱⁱ. Det betyder att en större del av de gotländska barnfamiljernas ekonomiska utrymme måste användas för nödvändiga hushållsutgifter och en mindre del blir kvar till konsumtion av bland annat kultur och fritidsaktiviteter. Sommartid ökar dessutom utbudet av för barn lockande produkter och aktiviteter, vilka antingen inte kan konsumeras p g a att familjen inte har råd med det eller så får något nödvändigt stå tillbaka till förmån för nöje och underhållning.

Barnen och fritiden

På Gotland finns ett rikt föreningsliv, där många föreningar har aktiviteter för barn och ungdomar, inte minst inom idrottsrörelsen. Men för att få aktiva barn krävs oftast att man som förälder själv kan vara aktiv och bidra med något, åtminstone resor till och från aktiviteter. Det finns gotländska barn som inte kommer till en strand för bad under sommaren!

Som alternativ till föreningar finns de kommunala fritidsgårdarna, där ungdomar kan möta andra ungdomar och vuxna utanför familjen i en drogfri miljö. Det verkar som om fritidsgår-

darna blir en allt viktigare plats för att träffa andra vuxna, när ungdomar annars blir mer hänvisade till varandra.

Barnen och den psykiska hälsan

Inom barnpsykiatri har man tagit emot allt fler barn de senaste åren. Många barn är ängsliga och oroliga, men många barn kommer till BUP för att de är utagerande och stökiga. Trots det ökade behovet av patienter har även BUP fått minskade anslag under 1990-talet.

Barnen som far illa

Den stora ökningen av behovet av insatser från socialtjänsten för barn och unga de senaste åren är inte någon tillfällighet, när man har bilden av barns förhållanden idag framför sig. En del föräldrar, som inte orkar med och som inte har någon i omgivningen som kan ge dem stöd, är själva så framsynta att de söker stöd och hjälp. Men de flesta barn som kommer till socialtjänsten aktualiseras av någon annan. Oavsett om man har skyldighet eller inte vänder sig allt fler av dem som möter barn i sitt arbete till socialtjänsten för att få hjälp och stöd eller för att inleda samarbete. Skolan, till exempel, aktualiserade inte mindre än 61 barn hos socialtjänsten under 1999. För endast åtta av dessa var (huvud-)orsaken skolproblem.

Vad kan vi vänta oss av framtiden?

Ska villkoren för barn på Gotland inte försämrats under kommande år, behöver de bli sedda, inte bara av dem som arbetar inom verksamheter som möter barn, utan även av dem som bestämmer om resurserna. Som exempel kan nämnas att det om fem år kommer att finnas ca 500 fler 13 - 16-åringar än idag. Antalet insatser från socialtjänsten till ungdomar i denna ålder ökade med mer än 20 procent mellan 1998 och 1999. Antalet 13 - 16-åringar som hade någon insats av socialtjänsten ökade från 95 den 1 september 1999 till 113 den 1 september 2000. Därav var det fyra fler barn i HvB och två fler barn i familjehem. Skulle denna utveckling fortsätta, skulle mellan 140 och 150 högstadieungdomar behöva någon insats om fem år. Eftersom varje insats föregås av mycket arbete med utredning, bedömning, planering etc, kommer behovet av mer resurser till socialtjänsten att fortsätta öka. Många av insatserna är dessutom kostsamma. Det vore betydligt mer fördelaktigt, både för ungdomarna och för alla som möter dem i sitt arbete, om barns och ungdomars villkor i hemmet, inom skolan och på fritiden kunde vara så goda, att deras behov kunde tillgodoses utan individuella insatser från socialtjänsten.

ⁱ Gotlands kommun, Barn- och utbildningsnämnden, § 105/99

ⁱⁱ Se till exempel "Hushållens matkostnader", Rapport 1999:15, Konsumentverket 1999.

Diskussionsunderlag till kommunfullmäktige 26/3 2001

I följande material belyser vi de problem som har framkommit ur dels "Mest om Barn på Gotland" – rapport från VVF, dels ur Folkhälsorapport Gotland 2000.

Nationella Folkhälsokommittens slutbetänkande SOU 2000:91 "Hälsa på lika villkor" har lämnat förslag på mål för folkhälsan (*se bil 3*) samt förslag till åtgärder i form av utmaningar till bl a kommuner/landsting (*se bil 5*).

Diskussionsunderlaget har tagit fasta på de problemområden som är specifika för Gotland och kopplat de nationella förslagen till utmaningarna utifrån ett gotländskt perspektiv.

För varje utmaning finns en fråga att diskutera i grupperna, se ram längst ner på varje sida i underlaget.

Utvecklingen på Gotland

Ökade efterfrågan på psykiatrisk hjälp för barn och unga. Krympande resurser i skolan – Ökade behov inom socialtjänsten,
ur VVF:s rapport "Mest om Barn på Gotland". (Sept 2000)

Utdrag ur Nationella folkhälsokommitténs förslag "Hälsa på lika villkor", SOU 2000:91

Mål 3: Trygga och jämlika uppväxtvillkor

"Att ge alla barn möjlighet att växa upp under så goda omständigheter som möjligt, är ett av de tydligaste medlen för att värna om alla människors lika värde och ge förutsättningar för en hälsa på lika villkor."

"Med en generell politik som riktas till alla barn, fångas också lättare de barn upp som olika skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling – och dessa barn kan finnas i alla miljöer. De tjänster som kommer barn till del skall vara av god jämn och kvalitet."

Nationella folkhälsokommitténs utmaning till kommuner/landsting:

Skapa förutsättningar för ¹⁾stödjande miljöer för barn och föräldrar och en hälsofrämjande förskola och skola.

Utdrag ur FN:s konvention om barnets rättigheter

" Barnets bästa ska alltid komma i främsta rummet."

Att diskutera för fullmäktiges ledamöter i grupp 1, 2 och 3, Gotlands kommun

Hur bör Gotlands kommun arbeta utifrån förslaget till utmaning och barnkonventionen?

¹⁾ Stödjande miljöer är sådana som minskar risker för social isolering, ger människor möjlighet att ingå i en social gemenskap och skapar strukturer som stödjer individerna om en krissituation skulle uppstå.

Utvecklingen på Gotland

Många överviktiga, ur *Folkhälsorapport Gotland 2000*

Utdrag ur Nationella folkhälsokommitténs förslag ”Hälsa på lika villkor”, SOU 2000:91

Mål 9: Ökad fysisk rörelse

”Att motionera eller röra på sig mer i vardagslivet tillhör de hälsosfaktorer som vi kan påverka själva. Samtidigt är det en samhällsfråga. Det måste rent praktiskt bli möjligt för alla att röra på sig. Det är ett samhällsansvar att barn stimuleras till fysisk aktivitet och att skolvägen och skolgårdarna uppmuntrar till cykling och spontan fysisk aktivitet. På samma sätt är det ett samhällsansvar att äldre och funktionshindrade aktivt erbjuds möjligheter till motion eller träning på sina egna villkor. Arbetsgivaren har på motsvarande sätt ett ansvar för att arbetstagarna erbjuds fysisk aktivitet i anslutning till arbetet.”

Nationella folkhälsokommitténs utmaning till kommuner/landsting:

Verka för att skolan och förskolan stimulerar till fysisk aktivitet

Skapa förutsättningar för att äldre kan komma ut varje dag

Stöd ideella organisationer som har olika motionsaktiviteter

Hälso- och sjukvården bör stimulera patienter till fysisk aktivitet

Att diskutera för fullmäktiges ledamöter i grupp 4 och 5, Gotlands kommun

Hur bör Gotlands kommun arbeta utifrån förslaget till utmaningarna?

Utvecklingen på Gotland

Hög andel rökare, ur *Folkhälsorapport Gotland 2000*

Utdrag ur Nationella folkhälsokommitténs förslag ”Hälsa på lika villkor”, SOU 2000:91

Mål 12: Minskat tobaksbruk

”Arbetet med tobak måste integreras med allt annat folkhälsoarbete, eftersom de stora skillnaderna i tobaksbruk i olika grupper av befolkningen visar att frågan om varför man röker är komplex. Det handlar om livsstilmönster som har sin grund i sociala villkor och bara delvis om information om tobakens skaderisker.”

Nationella folkhälsokommitténs utmaning till kommuner/landsting:

Förbättra informationen och undervisningen kring tobak i skolan.

Se till att all barn-, ungdoms- och vårdverksamhet är helt rökfri.

Ökad satsning på mödra- och barnhälsovården kring tobakens skaderisker.

Hälso- och sjukvården ges större ansvar för rökslutarstöd.

Att diskutera för fullmäktiges ledamöter i grupp 6 och 7, Gotlands kommun

Hur bör Gotlands kommun arbeta utifrån förslaget till utmaningarna?

Utvecklingen på Gotland

Lägre medelinkomst och färre högutbildade, ur *Folkhälsorapport Gotland 2000*

Utdrag ur Nationella folkhälsokommitténs förslag ”Hälsa på lika villkor”, SOU 2000:91

Mål 16: Ett samordnat folkhälsoarbete

”På lokal nivå har kommunens verksamheter miljö- och hälsoskydd, planering och byggande, grafik, kultur och fritid, undervisning, socialtjänst och hälso- och sjukvård stor betydelse för folkhälsan.”

”Hälsofrågorna behöver tydliggöras i all kommunal verksamhet och strategisk utveckling, t ex genom ¹⁾hälsokonsekvensbedömningar och ²⁾lokala välfärdsbokslut.”

”En inriktning för det fortsatta arbetet bör vara att uppnå ett tydligt politiskt ansvar för folkhälsoarbetet och en ökad professionell kompetens.”

”För att markera folkhälsofrågornas vikt föreslår utredningen en särskild folkhälsolag där kommuner/landsting ges ansvar för att göra hälsoplaner och samverka.”

Nationella folkhälsokommitténs utmaning till kommuner/landsting:

Utveckla hälsoplaner och konkret folkhälsoarbete i samverkan mellan kommun och landsting

Att diskutera för fullmäktiges ledamöter i grupp 8, 9 och 10, Gotlands kommun

Hur bör Gotlands kommun arbeta utifrån förslaget till utmaningarna?

¹⁾**Hälsokonsekvensbeskrivning(HKB)** - syftar till att utveckla ett arbetssätt som mer systematiskt belyser/analyserar hur politiska beslut påverkar människors möjligheter till god hälsa.

²⁾**Välfärdsbokslut** – är inspirerat av ”gröna nyckeltal”. Det är dels ett styrinstrument för att rikta uppmärksamhet på insatser som bidrar till en folkhälso- och välfärdsutveckling som är i linje med kommunens mål och ambitioner, dels ett uppföljningsinstrument som visar hur verksamheten utvecklats och bidragit till att uppfylla målen.

Utvecklingen på Gotland

Hög alkoholkonsumtion, ur *Folkhälsorapport Gotland 2000*

Utdrag ur Nationella folkhälsokommitténs förslag ”Hälsa på lika villkor”, SOU 2000:91

Mål 13: Minskat skadligt alkoholbruk

”En stor del av befolkningen uppfattar det som något lustfyllt att dricka alkoholdrycker. Det är för många förknippat med festlig eller avkopplande samvaro och god mat.”

”Alkoholen förorsakar stora folkhälsoproblem. Överkonsumtion av alkohol medför medicinska skador och sociala problem av stor omfattning.”

”Det finns ett samband mellan den totala konsumtionsnivån i samhället och skadenivån. Om konsumtionen förändras, så förändras också skador och brottslighet enligt ett förutsägbart mönster. Det finns därför anledning att hysa stark oro för att alkoholskadorna skall bli fler genom att totalkonsumtionen sannolikt kommer att öka under de närmaste åren.”

Nationella folkhälsokommitténs utmaningar angående alkoholbruk är, inom Gotlands kommun, uppmärksammade i och med kommunens Alkohol- och drogpolitiska program

Kommunfullmäktige
Sammanträdesdag
2001 03 26

Handlingar till
Ärende 3

Jämställdhetspris 2000

Innehåll

- Kommunstyrelsens förslag 2001 02 22, § 70
- Ledningskontoret 2000 12 14

Önskas ytterligare handlingar eller uppgifter i detta ärende, v.g. ring 26 93 18

Ks § 70

Jämställdhetspris 2000

KS2001/0156-02

- Ledningskontoret 2000 12 14

Jämställdhetsgruppen har föreslagit att årets jämställdhetspris, det individuella priset, utdelas till bibliotekarien Ebba Junker, skolbibliotekscentralen, kultur- och fritidsförvaltningen för ”Sorkprojektet”. Ur motiveringen:

”Sorkprojektet startade 1997. Syftet är att stimulera barns läslust med särskild uppmärksamhet på pojkars läsning. Forskning visar att pojkar väljer bort böcker där huvudpersonen är en flicka. De föredrar pojkböcker medan flickorna är ’allätare*, dvs de läser både flick- och pojkböcker. Vad betyder detta för pojkarnas förmåga till identifikation och empati? Vad vinner flickorna på att inte begränsa sitt urval?

Ebba får det individuella jämställdhetspriset för sina insatser som projektledare för sorkprojektet. Hon har på ett engagerat sätt haft stor betydelse för projektets framgång. Hon har bland annat utformat egna arbetsmetoder.”

Vandringspriset föreslås utdelas till Gotlands norra vårdförvaltning för projektet ”pojkar till vård och omsorg”. Ur motiveringen:

”Vi behöver fler män i vården. Våra kunder/brukare har behov av att möta manliga vårdare och undersköterskor samt att män är välkomna som arbetskamrater i arbetslagen. I detta projekt har pojkar, från åttonde årskurs, fått möjlighet att bekanta sig med vårdyrket. Detta har de gjort innan de bestämt sig för hur de skall fortsätta sina studier i gymnasiet. Projektet syftar till att stimulera fler pojkar att välja vård- och omsorgslinjen och därefter söka sig till kommunens arbetsplatser.”

Prisutdelningen kommer att ske i samband med ett kommunfullmäktigesammanträde.

Kommunstyrelsens beslut

- Jämställdhetspriset 2000, det individuella priset, utdelas till bibliotekarien Ebba Junker, skolbibliotekscentralen.
- Vandringspriset utdelas till Gotlands norra vårdförvaltning.

Expedieras:

Ledningskontoret/Seija Gottleben

Ebba Junker

Gotlands norra vårdförvaltning

Till kommunstyrelsen

Jämställdhetspriset 2000

Jämställdhetsgruppen föreslår kommunstyrelsen att besluta att årets jämställdhetspris delas ut till enl. följande:

Det individuella priset , som är ett penningpris om 10.000 kr i form av rese- eller utbildningsstipendium för att användas till förkovra sig i tjänsten och/eller att arbeta vidare med jämställdhet, delas ut till:

Bibliotekarie Ebba Junker, skolbibliotekscentralen, Barn- och utbildningsförvaltningen för ”Sorkprojektet”

Motivering:

Sorkprojektet startade 1997. Syftet är att stimulera barns läslust med särskild uppmärksamhet på pojkars läsning. Forskning visar att pojkar väljer bort böcker där huvudpersonen är en flicka. De föredrar pojkböcker medan flickorna är ”allätare”, dvs. de läser både flick- och pojkböcker. Vad betyder detta för pojkarnas förmåga till identifikation och empati? Vad vinner flickorna på att inte begränsa sitt urval?

Ebba får det individuella jämställdhetspriset, för sina insatser som projektledare för sorkprojektet. Hon har på ett engagerat sätt haft stor betydelse för projektets framgång. Hon har bland annat utformat egna arbetsmetoder. En av metoderna tar utgångspunkt från att lärare, bibliotekspersonal och föräldrar reflekterar över fördomar om pojkars läsning. En annan metod är ”bokprat” vars syfte är att komma åt böckernas innehåll där tankar och diskussioner kring bokurvalet är en kärnfråga.

Och att vandringspriset. i form av konstverk, delas ut till:

Gotland Norra vårdförvaltning för projektet ”pojkar till vård och omsorg”

Motivering:

Vi behöver fler män i vården. Våra kunder/brukare har behov av att möta manliga vårdare och undersköterskor samt att män är välkomna som arbetskamrater i arbetslagen.

I detta projektet har pojkar, från åttonde årskurs, fått möjlighet att bekanta sig med vårdyrket. Detta har de gjort innan de bestämt sig för hur de skall fortsätta sina studier i gymnasiet. Projektet syftar till att stimulera fler pojkar att välja vård- och omsorgslinjen och därefter söka sig till kommunens arbetsplatser.

Jämställdhetsgruppen anser att projektet har många goda syften. Ett är att projektet lyfter fram äldreomsorgen och visa på det värdefulla arbete som vårdpersonalen utför. Ett annat är att kommunens arbetsplatser behöver marknadsföras och göras kända. För det tredje har kommunens jämställdhetsplan bl. a som mål att utjämna uppdelningen i mans- och kvinnoyrken. ”För när både kvinnor och män finns i alla typer av arbeten i kommunen ger detta ökad arbetstillfredsställelse, bättre arbetsmiljö, höjd effektivitet och vidgat beslutsunderlag.”

Jämställdhetsgruppen föreslår också att priset delas ut vid enl. tradition vid fullmäktigesammanträdet i februari.

ARBETSGIVARENHETEN

Seija Gottleben
tf personalchef

Omställningsarbetet på Gotland

Innehåll

- Rapporten: "Gotland – nuläge, omvärld och framtida profilområden"
EuroFutures AB februari 2001

B a k g r u n d . Omställningsarbetet på Gotland bedrivs i det lokala omställningskansliet. Inom Näringsdepartementet finns (temporärt) en omställningsgrupp, som svarar för statens åtagande till de kommuner som omfattas av försvarsnedläggelsen. Ordförande i den gruppen är generaldirektören i Näringsdepartementet Lars Jeding. Regeringen (Näringsdepartementet) har anlitat EuroFutures AB för analys- och programarbetet i bl.a. Gotlands kommun.

INLEDNING. På inbjudan av kommunfullmäktiges ordförande, Inger Harlevi, kommer *generaldirektören Lars Jeding* att inleda den orientering om omställningsarbete och regional utveckling som nu lämnas. (En uppmärksam intervju med honom om kommunerna och framtiden fanns i KommunAktuellt 34/2000).

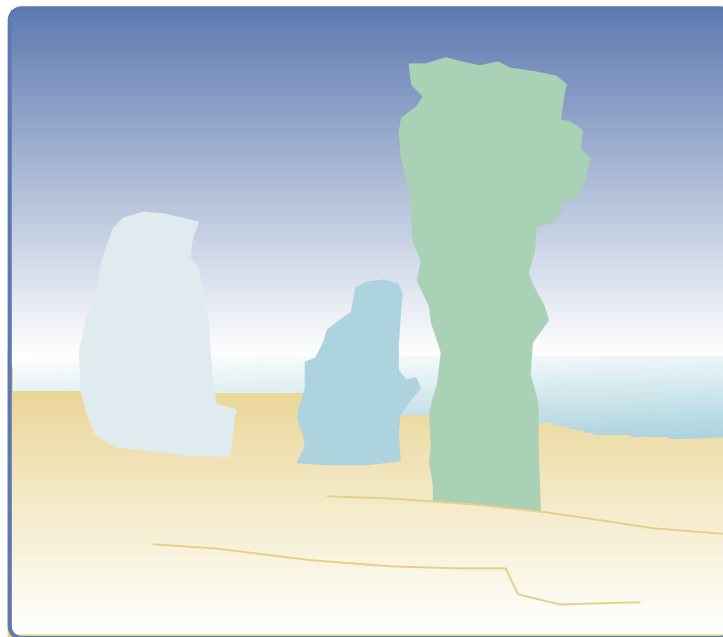
OMVÄRLDSANALYS. EuroFutures AB har lämnat en rapport "Gotland – nuläge, omvärld och framtida profilområden". Den kommer inom kort också att presenteras för allmänheten vid tre olika tillfällen och platser på ön. För att orientera kommunfullmäktige om innehåll och slutsatser om dessa för Gotlands kommun centrala frågor överlämnas rapporten. Vid sammanträdet kommer den att föredras av *fil.mag Tina Johansson*, som deltagit i arbetet och också varit sekreterare i Regionalpolitiska utredningen*, vars betänkande kommunfullmäktige yttrande sig över vid förra sammanträdet.

AKTUELLT. I anslutning härtill lämnar kommunstyrelsens ordförande Hans Klintbom information om omställnings- och utvecklingsarbetet m.m..

* Regionalpolitiska utredningens betänkande SOU 2000:87:
http://www.naring.regeringen.se/fragor/regionalpolitik/las_mer.htm.

Gotland - nuläge, omvärld och framtida profilområden

En omvärldsanalys för omställningsarbetet på Gotland

EuroFuture

Februari 2001

1. Inledning

Arbetets uppläggning

På Gotland bedrivs ett utvecklings- och omställningsarbete för att skapa nya möjligheter och utveckla näringslivet efter nedläggningen av A7 och Lv2 i Visby och KA3 i Fårösund. Omställningsarbetet bedrivs på lokal nivå på Gotland genom det lokala omställningskansliet, där kommunen, länsstyrelsen, högskolan och Almi ingår. På central nivå finns en omställningsgrupp inom Näringsdepartementet som är ansvarig för förverkligandet av statens åtagande till de nio kommuner som omfattas av försvarsnedläggningarna.

För att belysa och analysera Gotlands framtida möjligheter ur ett omvärldsperspektiv har EuroFutures AB anlåtats av den centrala omställningsgruppen för att genomföra en omvärldsanalys för Gotland. Fokus ligger på utvecklingen av näringslivet på Gotland. Analysen har utförts under hösten 2000. Omvärldsanalysen kommer att ligga till grund för den fortsatta diskussionen om Gotlands framtid, dels på lokal nivå, dels mellan kommunen och företrädare för den nationella omställningsgruppen. Arbetet har på så vis bedrivits i nära dialog mellan tre parter, nämligen Näringsdepartementet, Gotlands kommun och konsulten.

Process

Som underlag för omvärldsanalysen har flera olika källor använts. En första viktig källa har varit befintligt material från Gotland i form av visioner, program, tillväxtavtal, etc. En annan har varit statistikunderlag från SCB. Därutöver har också en stor mängd skriftligt material använts för analysen kring de olika utvecklingsområdena.

En viktig del i arbetet med framtagandet av omvärldsanalysen har också varit att göra olika aktörer delaktiga i arbetet. Detta har skett genom ett omfattande intervjuarbete med nyckelpersoner såväl på och utanför Gotland. Sammanlagt har ett 30-tal intervjuer med företrädare för näringsliv och offentliga myndigheter samt olika externa aktörer gjorts. Intervjuerna utgör ett viktigt underlag för analysen av nuläge och viktiga profilområden, men är också en viktig del i det fortsatta omställningsarbetet på Gotland. För att lyckas väl i genomförandet krävs ett brett engagemang och en bred förankring redan från början. Mycket tid och arbete har därför lagts ned på att fånga upp olika synpunkter, erfarenheter och idéer för Gotlands framtida utveckling. En korrekt omvärldsuppfattning och en rimlig bild av kommunens problem och möjligheter är ett första grundläggande steg i riktning mot ett framgångsrikt omställningsarbete.

De preliminära resultaten av analysen presenterades för Gotlands kommunstyrelse den 14 december 2000. Vid ett seminarium den 26 januari 2001 presenterades analysen för ett 60-tal personer, bl.a. företagare, företrädare för kommun, länsstyrelse och högskola. Syftet med seminariet var att diskutera och få respons på slutsatserna i omvärldsanalysen.

Rapportens disposition

I rapportens första del beskrivs och diskuteras Gotlands nuläge utifrån ett antal aspekter såsom befolkningsutveckling, flyttrörelser, näringsliv, arbetsmarknad, entreprenörskap och nyföretagande, etc. Situationen på Gotland diskuteras därefter utifrån ett regionalpolitiskt perspektiv. Vilka faktorer är viktiga för Gotlands framtida utveckling och hur klarar sig Gotland i förhållande till andra svenska kommuner och regioner? Därefter identifieras områden inom näringslivet där Gotland bedöms ha särskilt goda framtidsutsikter i konkurrens med andra kommuner och regioner. I den fjärde delen görs en närmare analys av dessa utvecklingsområden, och hur de står sig i konkurrensen med liknande verksamheter på andra orter. Detta avsnitt avslutas med en diskussion om vad som bör utgöra kärnan i utvecklingsarbetet. I den avslutande delen presenteras ett antal centrala frågeställningar och rekommendationer för det fortsatta arbetet på Gotland.

Rapporten omfattar således fem delar:

- Nulägesbeskrivning
- Gotland i ett regionalpolitiskt perspektiv
- Gotlands utvecklingsområden utifrån ett omvärldsperspektiv
- Framtida utvecklingsområden
- Utgångspunkter för det fortsatta arbetet

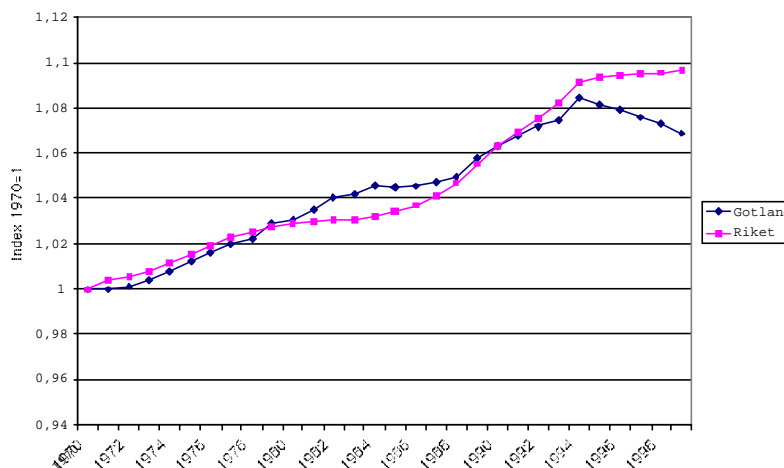
2. Gotland - Nuläget

I följande avsnitt beskrivs nuläget för Gotland ur ett antal aspekter såsom befolkningsutveckling, flyttrörelser, näringsliv, arbetsmarknad, entreprenörskap och nyföretagande, etc. Till grund för beskrivningen ligger dels statistik, dels underlag som kommit fram i våra intervjuer.

In- och utflyttning påverkar befolkningsutvecklingen

Befolkningsutvecklingen på Gotland har följt en positiv trend från 1970-talets början ända fram till mitten av 1990-talet. Under perioden 1970-1995 ökade befolkningen från ca 53 700 till ca 58 000 invånare. Efter 1995 ser dock situationen annorlunda ut. Under de senaste fem åren har befolkningen minskat med ca 600 personer. Detta som en följd av både ett negativt födelsenetto och en nettoutflyttning. I december 2000 hade Gotland en befolkning på 57 300 invånare, vilket är en minskning med 128 personer jämfört med året innan. Ett negativt födelsenetto är den viktigaste orsaken bakom minskningen.

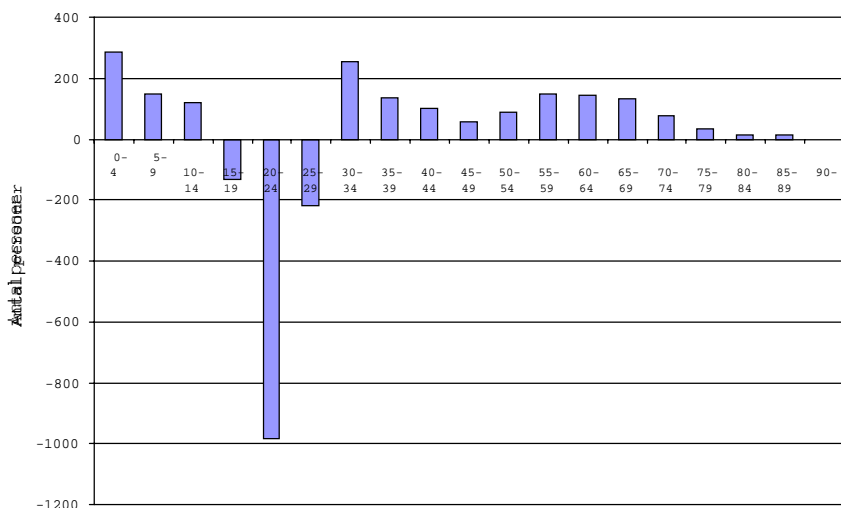
Befolkningsutveckling 1970-1999, Gotland och riket

Källa: Statistiska Centralbyrån

Även om Gotland är en region som har en låg ut- och inflyttning i jämförelse med andra regioner, så påverkar flyttnettot befolkningsstrukturen i regionen. Flyttningstatistik visar att ungdomar i åldern 16-29 år står för ungefär hälften av den totala in- och utflyttningen på Gotland. Under perioden 1990-1999 var den totala nettoutflyttningen för åldersgruppen 16-29 år cirka 1 300 personer. Nettoutflyttningen var som störst 1995-1998 då ca 600 personer i åldersgruppen 16-29 år flyttade från ön. Detta mönster är dock inget unikt för Gotland. Flyttanalyser visar att det är just ungdomar som står för nästan hela ökningen av de regionala flyttningarna i Sverige under andra halvan av 1990-talet.

Nettoflyttning per åldersgrupp 1990-1998, Gotland

Källa: Statistiska Centralbyrån

Något som däremot skiljer Gotland från många andra regioner i Sverige är att man har en nettoinflyttning av personer i samtliga övriga åldersgrupper. Inflyttningen är som störst för åldersgrupperna 30-44 år och 55-69 år. Även nettoinflyttningen av barn upp till 14 år är stor. En slutsats som kan dras är att Gotland tappar sina ungdomar, men att många gotlänningar väljer att flytta tillbaka när det är dags att skaffa barn eller när man gått i pension. Gotland lockar dessutom till sig inflyttare även från andra delar av Sverige.

Prognos för framtiden

Gotland har alltså haft en relativt god befolkningsutveckling ända sedan 1970-talet. I en färsk befolkningsprognos¹ för lokala arbetsmarknadsregioner i Sverige fram till år 2010, 2020 och 2030 bedöms dock Gotland tillhöra gruppen "nya förlorare", där Gotland förväntas få en minskande befolkning under de kommande trettio åren.

Förlorare	Förlorare, forts.	Nya vinnare	Nya förlorare	Ständiga vinnare
Övertorneå	Kramfors	Värnamo	Växjö	Örebro
Överkalix	Kiruna	Karlskrona	Uddevalla	Årjäng
Älvdalen	Karlskoga		Sunne	Varberg
Åsele	Kalix		Norrköping	Uppsala
Åre	Jokkmokk		Lysekil	Umeå
Ånge	Härnösand		Luleå	Trollhättan
Västervik	Härjedalen		Lidköping	Strömstad
Vilhelmina	Hällefors		Kristianstad	Stockholm
Söderhamn	Hultsfred		Kalmar	Malmö
Strömsund	Hofors		Gotland	Jönköping
Storuman	Hedemora		Falun	Helsingborg
Sorsele	Hagfors		Falkenberg	Halmstad
Sollefteå	Gällivare		Arvika	Göteborg
Pajala	Gullspång			Gnosjö

¹ Befolkningsutvecklingen fram till år 2010 och därefter - prognoser för Sveriges lokala arbetsmarknader; Rapport 19 från Regionalpolitiska utredningen.

Olofström	Filipstad			Gislaved
Nässjö	Fagersta			Borås
Munkfors	Emmaboda			
Markaryd	Eksjö			
Lycksele	Dorotea			
Ludvika	Avesta			
Laxå	Arvidsjaur			
Kristinehamn	Arjeplog			

Källa: Rapport 19, Regionalpolitiska utredningen

Enligt prognosen förväntas befolkningen på Gotland minska till ca 56 000 invånare fram till år 2010. Därefter förväntas befolkningen minska ytterligare, för att år 2030 omfatta 53 000 invånare. Gotlands målsättning i Vision Gotland om att öka befolkningen till 65 000 invånare till år 2010, är enligt denna prognos inte realistisk. Det skulle krävas en kraftig ökning av andelen invånare i fruktsam ålder samt en omfattande nettoinflyttning för att klara målsättningen. På kort sikt är scenariot "Livet går vidare" i visionen mer realistiskt. Den långsiktiga framskrivningen hamnar någonstans mitt emellan "Livet går vidare" och "Ödsliga ön".

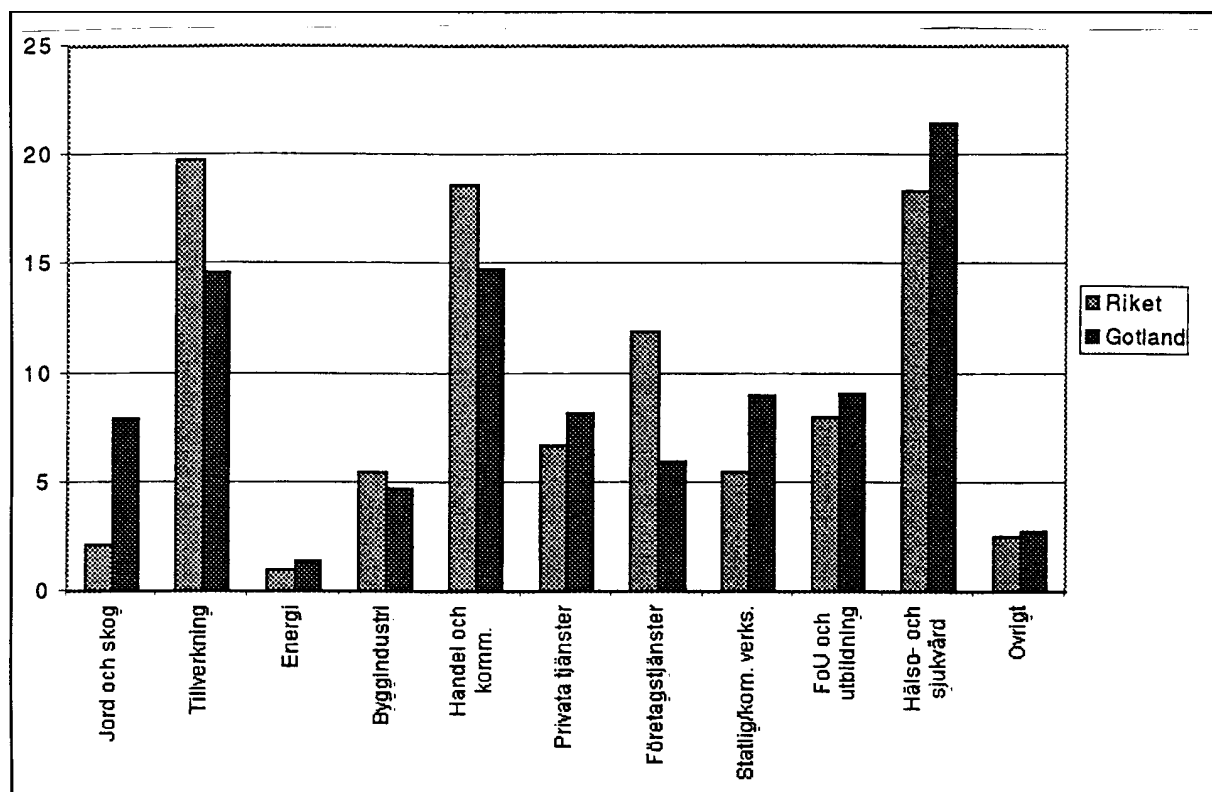
I prognosen görs också en bedömning av åldersfördelningen på Gotland fram till år 2010, 2020 och 2030. Andelen barn och ungdomar förväntas minska, liksom åldersgrupperna 20-44 år och 45-64 år. Andelen äldre personer förväntas dock öka. På sikt kommer befolkningen på Gotland alltså att bli äldre. Detta är dock inget unikt för Gotland, utan är en trend som gäller hela västvärlden.

En åldrande befolkning får konsekvenser för försörjningsbördan, då en minskande förvärvsaktiv befolkning ska försörja en ökande andel äldre. För Gotlands del låg försörjningskvoten² på 56,8 procent år 1999, medan genomsnittet för riket var 58,5 procent. För år 2010 bedöms försörjningskvoten för Gotland uppgå till 57,4 procent och till 49,9 procent år 2030, medan genomsnittet för riket förväntas ligga på cirka 58 procent respektive 54 procent för motsvarande år. Försörjningskvoten på Gotland ligger med andra ord något under riksgenomsnittet, och den beräknas minska under de kommande 30 åren. På sikt får detta konsekvenser för kostnaderna för vård och omsorg på Gotland, liksom för möjligheterna att rekrytera arbetskraft till bl.a. vård- och omsorgssektorn.

Näringslivet – låg förädlingsgrad och offentlig dominans

Näringslivet på Gotland skiljer sig på flera sätt från den genomsnittliga näringslivsstrukturen i Sverige. Den offentliga sektorn, besöksnäringen och jordbruket sysselsätter en stor andel av arbetskraften, medan exempelvis tillverkningsindustrin och sektorn företagstjänster är förhållandevis liten. Totalt sett omfattar den offentliga verksamheten cirka 43 procent av den totala sysselsättningen i regionen, vilket kan jämföras med genomsnittet för riket som ligger på cirka 35 procent.

² Andelen personer i förvärvsaktiv ålder av den totala befolkningen

Branschfördelning 1998, Gotland och riket

Under perioden 1990-1998 minskade sysselsättningen på Gotland med 14 procent eller med cirka 4 000 arbetstillfällen. Sysselsättningsminskningarna var störst inom jord- och skogsbruket, där 40 procent av sysselsättningen försvann under perioden. Även inom handel och transporter samt inom hälso- och sjukvård har sysselsättningen minskat. Endast tre branscher har ökat sysselsättningsmässigt under 1990-talet - energi, privata tjänster och FoU. En förklaring till den kraftiga sysselsättningsökningen inom FoU och utbildning är etableringen av högskolan på Gotland.

Sysselsättningsutveckling per bransch 1990-1998

Gotland	1990	1998	Diff.	Diff. %
Jord- och skog, fiske	3160	1894	-1266	-40%
Tillverkningsindustri	4100	3535	-565	-14%
Energi	260	343	83	32%
Byggindustri	1809	1145	-664	-37%
Handel och transport	4306	3566	-740	-17%
Privata tjänster	1910	1991	81	4%
Företags tjänster	1499	1450	-49	-3%
Statlig/kommunal verksamhet	2431	2183	-189	-8%
FoU och utbildning	1785	2193	408	23%
Hälso- och sjukvård	5910	5200	-710	-12%
Övrigt	1030	671	-359	-35%
Totalt	28200	24171	-3970	-14%

Källa: Statistiska Centralbyrån

Det gotländska näringslivet domineras av den offentliga sektorn och småföretagande inom traditionella näringar såsom jord- och skogsbruk, men även handel och tjänster kopplade till besöksnäringen. De 30 största arbetsgivarna sysselsätter drygt 40 procent

av de anställda, medan enmansföretagen står för cirka 20 procent av sysselsättningen i regionen. Gotlands kommun är den enskilt största arbetsgivaren - av totalt cirka 25 000 sysselsatta på Gotland arbetar cirka 7 000 inom kommunen. Därutöver finns ett antal stora och viktiga företag, bl.a. Flextronics, Svenska Spel, Faktab Finans och Nimbus Produktion. Dessa företag spelar en viktig roll för utvecklingen av Gotlands näringsliv.

Det finns en lång tradition av egen- och småföretagande på Gotland, inte minst inom de areella näringarna. De flesta företag är mycket små - 98,3 procent av företagen har mindre än 20 anställda. Drygt en tredjedel av Gotlands totalt cirka 6 500 företag återfinns inom jord- och skogsbruk samt fiskesektorn, och merparten av dessa är enmansföretagare.

Det gotländska näringslivet har av tradition varit mer inriktad på råvaruproduktion än vidareförädling. Förädlingsgraden har dock ökat under senare år, inte minst inom livsmedelsbranschen. Behovet av ytterligare vidareförädling betonas inom flera branscher. Även om de traditionella näringarna fortfarande är stora på Gotland, växer också nya näringar fram. IT och media-branschen är en växande sektor, både vad gäller antal företag och antal sysselsatta. Antalet sysselsatta i IT-relaterade tjänsteföretag är dock relativt få i jämförelse med många andra regioner i Sverige.

Liten arbetsmarknad

Gotlands arbetsmarknad präglas av sin litenhet och de stora säsongsvariationerna i arbetskraftsefterfrågan. Även om förvärvsfrekvensen har sjunkit både för kvinnor och män under 1990-talet, ligger Gotland ändå något högre än riksgenomsnittet. Andelen deltidanställda och tillfälligt timanställda är däremot hög, särskilt bland de kommunanställda men även bland anställda inom handel och transporter. Även andelen lönebidragstagare är högre på Gotland jämfört med riket som helhet.

I november 2000 låg den öppna arbetslösheten på Gotland på 2,6 procent, medan andelen i åtgärder var 2,9 procent. Motsvarande siffror för riket var 2,8 respektive 2,5 procent. Gotland har alltså en lägre öppen arbetslöshet, men en högre andel personer i arbetsmarknadsåtgärder i jämförelse med riket. Ser man till utvecklingen från nov. 1999 till nov. 2000 framgår att den öppna arbetslösheten på Gotland har sjunkit kraftigt, samtidigt som andelen personer i åtgärder har ökat något. Arbetslösheten är något högre bland män än bland kvinnor, även om arbetslösheten har jämnats ut mellan könen under det senaste året. Det är dock troligt att det finns en högre andel kvinnor än män bland de deltidsarbetslösa, eftersom andelen deltidsanställda kvinnor är hög inom bl.a. hälso- och sjukvårdssektorn. Arbetslösheten bland ungdomar har nära nog halverats under det senaste året, vilket delvis förklaras av att fler ungdomar kommit in på arbetsmarknaden. Samtidigt kan man se en viss ökning av antalet ungdomar i olika typer av arbetsmarknadsåtgärder.

Av våra intervjuer med olika företagare framgår att bristen på arbetskraft utgör ett allvarligt problem, särskilt inom bygg- och tillverkningssektorn. Lågkonjunkturen har medfört att man inom vissa branscher har tappat i yrkeskunskap och att arbetskraften har lämnat en bransch och gått över till en annan. Det gäller särskilt byggsektorn, men även andra branscher. Svårigheterna att rekrytera personal hindrar företagets tillväxt på grund av att man inte kan öka sin produktion i tillräckligt hög grad. En direkt effekt

av detta är att produktionen förläggs på annan ort eller i ett annat land, vilket i sin tur medför att potentiella arbetstillfällen går förlorade.

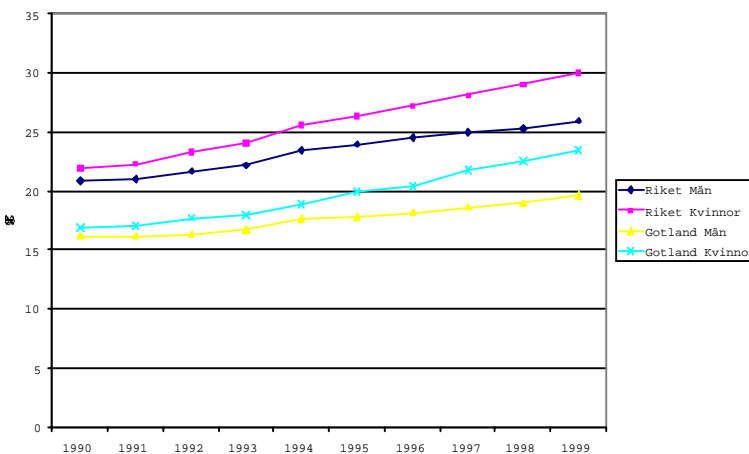
Enligt arbetsmarknadsprognoser för Gotland förväntas efterfrågan på arbetskraft öka inom flera branscher under de närmaste åren. Även kompetenskraven förväntas öka, inte minst inom jord- och skogsbruk samt tillverkningsindustrin, och detta som ett resultat av ökad vidareförädling. Inom IT-sektorn, telekommunikations- och kulturområdet är utvecklingen positiv. Vård-, omsorgs- och utbildningssektorn har redan i dag problem att hitta personal, och med kommande pensionsavgångar ökar behovet av arbetskraft ytterligare. Detaljhandeln och turismen har däremot ett överskott på arbetskraft.

De speciella förhållande som gäller för den gotländska arbetsmarknaden ställer särskilda krav på att matchningen mellan utbud och efterfrågan på arbetskraft fungerar smidigt. Annars uppstår problem med arbetslöshet å ena sidan och arbetskraftsbrist å den andra. Utbildning och kompetensutveckling på olika nivåer spelar därför en viktig roll för en ökad rörlighet på arbetsmarknaden.

Utbildningsnivån låg i ett omvärldsperspektiv

Gotland har en låg utbildningsnivå i förhållande till riksgenomsnittet, vilket delvis kan förklaras av att det under lång tid har funnits en svag utbildningstradition. Utbildningsnivån har dock höjts under 1990-talet, bl.a. har andelen personer med eftergymnasial utbildning ökat. Detta är ett genomgående mönster i hela Sverige, och kan ses som ett resultat av ökade krav på utbildning och fler utbildningsplatser.

Andel med eftergymnasial utbildning 1990-1999, Gotland och riket

Källa: Statistiska Centralbyrån

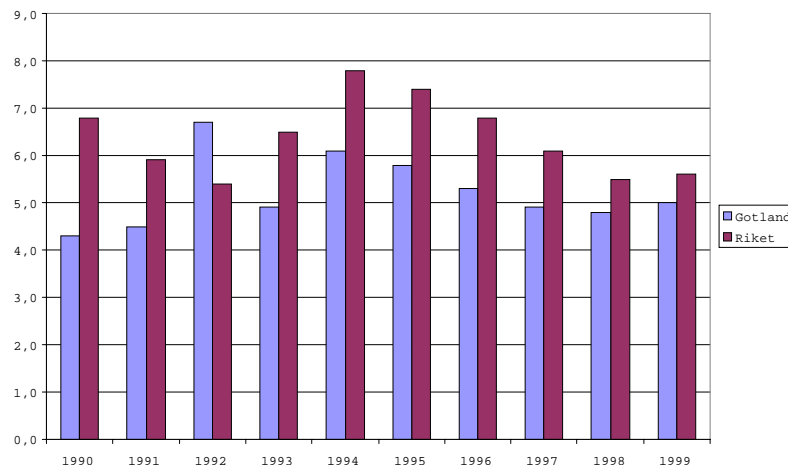
Etableringen av högskolan på Gotland har medfört en ökad inflyttning av studenter från andra delar av Sverige, men också att fler gotlänningar väljer att studera vidare. I dagsläget kommer cirka 40 procent av studenterna på högskolan från Gotland. Ytterligare en orsak till den ökande utbildningsnivån är inflyttningen av högutbildade personer till Gotland. En stor andel av de högutbildade arbetar inom den offentliga förvaltningen, medan andelen högskoleutbildade fortfarande är relativt låg inom det privata näringslivet.

Kompetensnivån i en region handlar dock inte bara om högskoleutbildning. Erfarenhetsbaserad kompetens som byggs upp genom praktiskt arbete är minst lika viktig. Här spelar kvalificerade yrkesutbildningar och kontinuerlig kompetensutveckling en viktig roll för att arbetsmarknaden ska fungera på ett smidigt sätt.

Många små företag men svagt företagsklimat

Gotland är landets företagstätaste län med 84,9 företag per 1 000 invånare. Nyföretagandet på Gotland ligger något under riksgenomsnittet, men ligger ändå relativt högt i jämförelse med många andra regioner i Sverige.

Nyföretagande 1990-1999, Gotland och riket

* Andel nystartade företag i procent av det totala företagsbeståndet exkl. företag med en omsättning mindre än 30 000 kronor. Källa: Statistiska Centralbyrån

Gotland är det län som har lägst andel konkurser i hela Sverige. Av de nya företag som startades år 1999 fick en fjärdedel starta eget-bidrag, vilket ligger i nivå med riksgenomsnittet, men lägre i jämförelse med många andra län i Sverige. Merparten av de som startar företag på Gotland gör det för att de vill arbeta självständigt, för att förverkliga sina idéer eller för att man anser att man behövs på marknaden.³

De flesta företag är mycket små - 98,3 procent av företagen har mindre än 20 anställda och en tredjedel av företagen är enmansföretag. En stor andel av företagen arbetar inom de areella näringarna och producerar för den lokala marknaden. Merparten av företagen är råvaruproducerande och har en låg förädlingsgrad. Egenföretagande är ett levnadsätt, man försörjer sig och sin familj och nöjer sig ofta med det. Med den lokala marknaden som bas ser företagen ofta varandra mer som konkurrenter än som möjliga samarbetspartners.

SAF har i en enkätundersökning bland företagare och politiker år 1999 gjort ett sammanfattande omdöme om företagsklimatet på Gotland. Företagarnas uppfattning om före

³ Statistiska Centralbyråns nyföretagsstatistik

tagsklimatet är inte helt positivt - en tredjedel tycker att det är godtagbart, 25 procent uppfattar det som inte helt godtagbart, medan en lika stor andel tycker att det är bra. Medelbetyget ligger på 3 av 6. Politikernas bedömning av företagsklimatet är mer positiv. Merparten tycker att det gotländska företagsklimatet är bra eller mycket bra. Medelbetyget ligger här på 4 av 6. Motsvarande undersökning för Nässjö kommun visar att både företagare och politiker är mer nöjda med företagsklimatet. Det är dock viktigt att tolka resultaten av undersökningen som en sammanfattande bild av läget. För Gotlands del drar troligen transportsituationen ner betyget. Detta bekräftas inte minst i våra intervjuer, där de flesta aktörer framhåller problematiken med såväl gods- som persontransporter till och från Gotland.

Sammanfattning och slutsatser kring nuläget

Nuläget, som beskrivits i den statistiska analysen ovan, kan sammanfattas i nedanstående punkter. Å ena sidan är det den positiva sidan av Gotland med stabil befolkningsutveckling över en längre period och ett högt antal småföretagare, å andra sidan den negativa sidan med befolkningsminskning under de senaste åren, en liten och säsongberoende arbetsmarknad och en låg utbildningsnivå. I det fortsatta utvecklingsarbetet på Gotland bör hänsyn tas till båda dessa sidor.

Å ena sidan:

- Stabil befolkningsutveckling med konstant befolkningsökning
- Nettoinflyttning i alla åldersgrupper, förutom ungdomar 16-29 år
- Differentierat näringsliv
- Många småföretag och relativt högt nyföretagande
- Högskolan lockar fler ungdomar till Gotland
- Utbildningsnivån har höjts under 1990-talet

Å andra sidan:

- Befolkningen har minskat under andra hälften av 1990-talet
- Fortsatt befolkningsminskning enligt prognos
- Stor nettoutflyttning av ungdomar i åldern 16-29 år
- Liten arbetsmarknad med säsongvariation och vissa matchningsproblem – öläget en nackdel
- Låg utbildningsnivå i förhållande till riket
- Den offentliga sektorn och den lokala tjänstenäringen dominerar
- Många levebrödsföretag - få vill växa

Vad tycker gotlänningen?

Den statistiska analysen ger dock bara en tvådimensionell bild av nuläget. Minst lika viktiga är de synpunkter, erfarenheter och idéer som gotländska aktörer och externa aktörer har av Gotland. För att fördjupa bilden av nuläget för Gotland har ett 30-tal intervjuer genomförts med företrädare för näringslivet, offentliga förvaltningar och organisationer. Syftet har varit att fånga upp olika aktörers syn på Gotland i dag och vilka nischer och förutsättningar som är viktiga för framtiden.

På samma sätt som för den statistiska analysen ger intervjuerna å ena sidan en positiv bild av Gotland och dess möjligheter, å andra sidan en mer negativ bild. Samstämmigheten mellan de olika aktörer som intervjuats är mycket stor. Det finns en positiv grund-

syn på Gotland och dess möjligheter, vilket framgår av nedanstående punkter.

- Unik miljö, bra boende och livskvalitet
- Bra geografiskt läge - mitt i Östersjön
- Gotland har ett starkt varumärke och goodwill
- Form och design, kvalitet och image
- Ökande samarbete mellan företag
- Högskolan som motor och dynamikfaktor
- Uppfattning att det finns en hög IT-mognad och relativt många IT-företag
- Många gotlandsambassadörer

Samtidigt lyfts också andra, mer negativa, faktorer fram som ses som problem och hinder för utvecklingen. Det handlar dels om faktorer som är kopplade till företagandet i sig, dels om andra mer djupliggande faktorer som t.ex. attityder och syn på samarbete.

- En stor andel av företagen är beroende av den lokala marknaden
- Låg förädlingsgrad inom många branscher, få underleverantörer
- Stort beroende av kommunikationer - både för person- och godstransporter
- Brist på arbetskraft inom flera branscher
- Svårt för studenter att få jobb på Gotland efter avslutad utbildning
- Svag samarbetstradition mellan myndigheter - konkurrens istället för samarbete
- Planeringstradition, mindre av konkret görande
- Jantelagen styr
- Utveckling kontra bevarande - påverkar byggande, näringslivssatsningar, etc.

Vad gäller jantelagen och dess påverkan och betydelse för Gotland ses denna dock som en generationsfråga, som på sikt kan komma att försvagas. Gotlänningarna är dock bra på att "baktala" sig själva och ge en negativ bild av Gotland. Många gånger lyfts problemen med transporter och kommunikationer fram före positiva faktorer som den unika miljön och livskvaliteten. Detta bekräftas också vid en genomgång av de områden kopplade till Gotland som oftast belyses i media. Kommunikationerna kommer på en överlägsen förstaplats, medan områden som kultur och turism belyses i mycket mindre grad.

Bristande samarbetsklimat

Nulägesbilden för Gotland ger för handen att Gotland har ett bra utgångsläge och goda förutsättningar att bygga framtiden på. Man är redan på god väg inom såväl nya som mer etablerade utvecklingsområden. Samtidigt går det inte att bortse från det faktum att samarbetsklimatet mellan företag och mellan myndigheter på Gotland inte fungerar fullt ut. Flera av de som vi intervjuat, såväl företag som företrädare för myndigheter, har uttryckt problematiken kring att de offentliga aktörerna konkurrerar med varandra i stället för att samarbeta mot gemensamma mål, vilket gör att man i många fall inte handlar utifrån Gotlands gemensamma bästa. En annan tolkning är att det bristande samarbetet är ett uttryck för att man är alltför samarbetsvillig och att ingen aktör vågar ta på sig ansvaret fullt ut – alla aktörer ska få sin del av kakan. Om inte ansvarsfördelningen mellan de olika aktörerna tydliggörs och formerna för samarbete förbättras riskerar en aldrig så bra utvecklingsstrategi att punkteras på grund av att aktörerna inte drar åt samma håll. Samarbete blir avgörande för hur väl man lyckas på Gotland i framtiden.

I våra intervjuer nämndes flera faktorer som de olika aktörerna anser är viktiga för Gotland i framtiden. Även här handlar det mycket om behovet av samverkan och attitydförändring.

- Nätverk och samverkan, både mellan företag och mellan myndigheter
- Intresset och engagemanget måste stimuleras underifrån - inte uppifrån
- Vidareförädling, produktutveckling och marknadsföring
- Specialisera sig på några områden och marknadssegment
- Vidga marknaderna
- Konkurrera med kvalitet istället för med pris
- Behov av attitydförändring och nya perspektiv, satsa på ungdomar!

Dessa faktorer är inte lätta att förändra i en handvändning. Attityderna bland invånarna på Gotland, bland företagare och bland de olika regionala utvecklingsaktörerna ger ramen för hur Gotland kan utvecklas. I dagsläget tycks det finnas ett glapp mellan hur företagarna ser på utvecklingen och utvecklingsarbetet och de regionala utvecklingsaktörernas syn på detsamma, och detta glapp kan vara svårt att överbrygga. Det krävs ett långsiktigt och målmedvetet arbete, där nya arbetsformer prövas och nya aktörer får möjlighet att komma in på arenan.

3. Gotland i ett regionalpolitiskt perspektiv

I den senaste regionalpolitiska utredningen analyseras vilka faktorer som är viktiga för dynamik och tillväxt på lokala arbetsmarknader. Bland annat betonas betydelsen av:

- väl fungerande lokala arbetsmarknader
- kompetens
- tillgång till högskola
- entreprenörskap
- innovationsförmåga, flexibilitet och lärande
- samarbete och samverkan

Öläget försvårar regionförstoring och pendling

Det är på de lokala arbetsmarknaderna där människor bor och arbetar som tillväxt skapas. Gotlands öläge skapar särskilda förutsättningar för arbetsmarknadens funktion. Möjligheterna att förstora arbetsmarknaden genom pendling är förhållandevis små – pendlingsstudier visar att benägenheten att pendla minskar när pendlingstiden överstiger 60 minuter. För Gotland innebär detta att flyget är det enda möjliga kommunikationsmedlet för dagspendling. Mot bakgrund av de höga flygpriserna framstår dock inte detta som ett rimligt alternativ. Distansarbete, där man arbetar hemma några dagar i veckan, kan däremot vara ett alternativ till dagpendling. Genom distansarbete kan arbetsmarknaden utökas och möjligheterna att bo och arbeta på Gotland förbättras. Detta kräver dock en väl utbyggd IT-infrastruktur.

Ökad in- och utflyttning nödvändig

För Gotland är det därför särskilt viktigt att matchningen på arbetsmarknaden fungerar väl och att det finns ett brett utbud av arbetstillfällen som lockar även unga människor att stanna kvar eller flytta till Gotland. Rörlighet, både genom in- och utflyttning till Gotland men också en ökad yrkes- och kompetensmässig rörlighet, blir en viktig faktor för en väl fungerande arbetsmarknad på Gotland i framtiden. Studier visar att det i dag inte bara är arbetsmarknaden som är styrande för vart vi väljer att flytta och bo. Det enkla sambandet mellan flyttningar och sysselsättning, där tillgången på arbete styr vart människor väljer att flytta, gäller fortfarande men inte i lika hög grad. I dag finns också exempel på det motsatta sambandet. Människor flyttar till en plats där det är trevligt att bo, och företag etablerar sig där för att det finns god tillgång på arbetskraft. För Gotland, med sin unika boende- och livsmiljö, är detta en styrkefaktor som bör utnyttjas än mer för att locka till sig människor, arbetskraft, etableringar och nya investeringar.

Den lokala marknaden påverkar tillväxten

Sysselsättningen på Gotland är i hög grad beroende av den offentliga sektorn och de lokala tjänstenäringarna. Tillväxten i en region kan vara mer eller mindre beroende av konjunktursvängningar och BNP-tillväxt. I flertalet regioner i Sverige är tillväxten i högre grad ett resultat av en lokalt självgenererande tillväxtförmåga. Gotland är ett exempel på en sådan region, där sysselsättningen inom den offentliga sektorn och de lokala tjänstenäringarna till stor del är beroende av den lokala marknadens storlek, dels i form av skatteintäkter och dels i form av kundunderlag. För en region som Gotland blir därför den lokala marknadens storlek och arbetsmarknadens flexibilitet avgörande för tillväxtens storlek. Vidgade marknader nationellt och internationellt innebär nya tillväxtmöjligheter.

Högskolan – en motor för utveckling

Flertalet av de som vi intervjuat framhåller att högskolan är den viktigaste satsningen som gjorts på Gotland under det senaste decenniet. Högskolan har hjälpt till att förändra attityden till utbildning och forskning – tveksamhet har i många fall bytts mot nyfikenhet. Den lockar också till sig unga människor som väljer att bo och studera på Gotland, och fler gotlänningar väljer att studera vidare. Högskolan har också stor betydelse för näringslivet och företagen på Gotland, både vad gäller försörjningen av arbetskraft och för etableringen av nya verksamheter. Sammantaget är högskolan därför en viktig motor för Gotlands utveckling. Högskolan på Gotland har en låg rekrytering av studenter från den egna regionen, och en låg avgång till den egna regionen. Högskolan fyller utifrån detta resonemang inte ett regionalt utbildnings- och kompetensförsörjningsbehov. Samma mönster gäller för exempelvis Umeå och Växjö universitet. Högskolans profil och utbildningsinriktning är därför en viktig och samtidigt svår fråga för framtiden. Ska högskolan satsa på en profil som har en stark koppling till det regionala näringslivet eller ska högskolan profilera sig i det nationella utbildningssystemet? Av våra intervjuer framgår att åsikterna kring denna fråga är delade.

Samarbete och samverkan en viktig tillväxtfaktor

Entreprenörskap är en annan viktig faktor för dynamik och tillväxt. Småföretagandet har en lång tradition på Gotland. Man är landets företagstätaste län och nyföretagandet ligger relativt högt. Utifrån detta perspektiv har Gotland goda förutsättningar. En stor andel av företagen är dock levebrödsföretag som är verksamma inom de areella näringarna. Förädlingsgraden är låg och insatserna för produktutveckling är små. En hög andel småföretag garanterar därför inte dynamik i sig. Det är i samspelet mellan företag, kunder, högskola, m.fl. som dynamik uppstår, där nya affärsmöjligheter skapas och nya samarbetspartners hittar varandra. Av våra intervjuer framgår att det inte finns någon stark tradition av samarbete mellan företagare på Gotland. Man sköter sig och sitt. Under senare år har dock flera nätverk utvecklats, bl.a. mellan livsmedelsproducenter och mellan IT-företag. För att småföretagandet på Gotland ska bli en dynamikfaktor krävs ett än mer utvecklat samarbete och ytterligare samverkan, där företagen stödjer varandra både vad gäller marknads- och produktutveckling. Betydelsen av samarbete uttrycker bl.a. Produkt Gotland i frasen "*Samarbete, samverkan och dialog motverkar Jantelagen*".

Det är därför också viktigt att påpeka att utvecklingen till stor del beror på ett ömsesidigt samspel mellan olika aktörer. Även om en enskild aktör kan spela en viktig roll i den regionala utvecklingen, så är det ändå samspel och samverkan som på lång sikt skapar tillväxt.

Sammanfattande slutsatser:

- Gotland måste växa inom områden som inte finansieras över den kommunala budgeten
- Behov av tillväxtmotorer
- Ökad in- och utflyttning nödvändig
- Behov av en allt mer flexibel och smidig arbetsmarknad i framtiden - utbildning, kompetensutveckling, distansarbete, etc.
- Entreprenörer grunden för tillväxt
- Företagens marknader måste vidgas
- Ökat samarbete mellan företag och mellan myndigheter nödvändigt

4. Gotlands utvecklingsområden - omvärldsperspektiv

Framtidsnischer för Gotland

Slutsatsen som vi kan dra är att Gotland har flera unika förutsättningar som har stor potential om de utnyttjas på rätt sätt. Det är i kombinationen av det befintliga och det nya som Gotland har sin framtid. Balansen mellan framtida utvecklingsområden och det befintliga näringslivet är därför viktig. Enskilda entreprenörer och företag i samverkan ger förutsättningar för hur det framtida näringslivet utvecklas. Framtidsnischer kan inte *planeras uppifrån*, utan måste genomsyra och utgå från näringslivet *underifrån*.

En prioritering av näringslivsområden och nischer betyder inte att övriga områden ska avvecklas och försvinna. Däremot bör mer resurser satsas på ett eller två profilområden, där Gotland har unika förutsättningar och kan konkurrera med andra regioner både i Sverige och internationellt.

Vid våra intervjuer framkommer tre huvudområden som ses som viktiga i framtiden, nämligen:

- interaktiva media
- vidareförädling av gotländska råvaror (livsmedel, trä, etc.)
- turism

Dessa områden lyfts också fram i olika planeringsdokument, t.ex. Vision Gotland, den regionala utvecklingsplanen, näringslivsprogrammet, strukturfondsprogrammen och tillväxtavtalet. Andra områden som nämns är utvecklingen av tillverkningsindustrin och privata tjänster. Vad gäller den senare har distansoberoende tjänster och call centers utpekats som viktiga att utveckla. Inom tillverkningsindustrin framhålls betydelsen av vidgade marknader, produktutveckling och ökad förädlingsgrad. För att kunna gå något djupare i våra analyser har vi dock valt att fokusera på de områden som tydligast lyfts fram som viktiga framtidsområden i intervjuer och planeringsdokument.

Framtidstrender

Bland alla framtidstrender och utvecklingstendenser pekar många faktorer i vårt samhälle på att upplevelseindustrin kommer att få en allt större betydelse i framtiden. Allt eftersom informationssamhället övergår i ett kunskaps- och upplevelsesamhälle, hårdnar konkurrensen om marknadsandelar mellan länder och mellan regioner.

KK-stiftelsen har i rapporten "Blandade upplevelser"⁴ analyserat svensk upplevelseindustris möjligheter och behov av utvecklingsinsatser. I rapporten skiljer man på *traditionell upplevelseindustri*, där bl.a. musik, bild, mode/kläder, TV/radio, arkitektur och reklam inräknas, och *ny upplevelseindustri* där konst - nya medier, dator- och TV-spel, utbildning och upplevelseturism inkl. mat, konsthantverk, natur och evenemang ingår. Inom den "nya" upplevelseindustrin handlar det om att roa, informera och attrahera sin marknad. Upplevelsen kring en produkt blir lika viktig som själva produkten.

⁴ Blandade upplevelser - En förstudie om svensk upplevelseindustris möjligheter, med förslag till åtgärder, KK-stiftelsen (1999).

Även om den traditionella upplevelseindustrin kan ses som en bransch i sig, utvecklas den nya upplevelseindustrin i skärningen mellan befintliga branscher och verksamhetsområden. Företag inom traditionella branscher kan i kopplingen med upplevelseindustrin hitta nya marknader och nya produkter. I framtiden är det de företag som vågar satsa på nya samarbetspartners för att bredda sin kompetens, sitt utbud och sin marknad som blir vinnarna. Den nya upplevelseindustrin kan därför ses som ett viktigt verktyg för andra mer traditionella branscher och utvecklingsområden.

Några viktiga trender inom upplevelseindustrin är att:

- mervärden, t.ex. form och design, blir allt viktigare för kundens val då produkter och tjänster blir alltmer standardiserade
- skraddarsydda produkter och tjänster efterfrågas i allt högre grad
- med globaliseringen sker snabbare förändringar i trender och efterfrågan
- Internet utvecklas till ett viktigt verktyg och en plattform för samordning och samverkan mellan producenter
- ny teknik underlättar utvecklingen av upplevelseorienterade tillämpningar

KK-stiftelsen satsar 60 miljoner kronor på att bygga upp den svenska upplevelseindustrin. Målet är att upplevelseindustrin ska bli ett varumärke för Sverige.

Upplevelseindustrin är i dag koncentrerad till de större städerna. Med ny teknik och en bra infrastruktur kan även andra regioner konkurrera om marknadsandelar. Det finns redan i dag flera exempel på kommuner och regioner som vill profilera sig inom upplevelseområdet. Gotland är en av dem.

De trender som beskrivs i KK-stiftelsens rapport lyfts också fram i Erhvervsfremme Styrelsens rapport "Erhvervsudsigten – Trends der vil påvirke dansk erhvervsliv de kommende 10 år"⁵. Bland annat diskuteras betydelsen av nya konsumtionsmönster. Konsumtionen av varor och tjänster blir i framtiden allt mer upplevelseorienterade och livsstilsbetingade. Upplevelsen och estetiken kring en produkt blir därmed också viktigare än produktens funktion och materiella egenskaper. En produkt ska inte bara fungera, utan också stämma överens med individers värderingar, personlighet och behov av upplevelser. Produktionen övergår också från en produktionsorientering till en tydlig marknadsorientering, där förmågan att producera skraddarsydda produkter som snabbt kan anpassas efter de senaste trenderna, blir avgörande för hur väl ett företag lyckas på marknaden. Detta gäller flera olika sektorer, bl.a. livsmedel, kläder, möbler, resor, boende, underhållning, etc.

⁵ Erhvervsudsigten – Trends der vil påvirke dansk erhvervsliv de kommende 10 år, i Erhvervsfremme Styrelsen, 2000

5. Framtida utvecklingsområden

Nedan redogörs för de tre utvecklingsområden som vi vill lyfta fram som särskilt viktiga för Gotland att satsa på i framtiden. Samtliga tre områden har en stark koppling till upplevelseindustrin. Medan området interaktiva media till stor del kan sägas vara en ny nisch, har utvecklingsområdena gotländska kvalitetsprodukter och upplevelseturism däremot en mycket lång tradition på Gotland.

För varje område analyseras resurser, marknader/kunder, konkurrenter, unikiteten och styrka. Slutligen görs en sammanfattning av de viktigaste slutsatserna för varje utvecklingsområde. Denna analys ska ses som en första analys och genomgång av de olika områdena. I nästa steg krävs ytterligare fördjupad kunskap och analys kring marknad, kunder och konkurrenter inom respektive område.

Interaktiva media

Resurser

På Gotland har fokus lagts på att utveckla interaktiva media i kombination med konst och kultur. Detta görs genom projektet Gotland Interactive Park (GIP) som är ett projekt med fokus på bildkonst, rörlig bild och musik. Projektet, som bl.a. Gotlands kommun och Högskolan på Gotland står bakom, omfattar uppbyggandet av en företagspark och växthus för företag, en ny högskoleutbildning inom konst och interaktiva media – GAME (Gotland Art and Media Education), samt forskning inom det interaktiva medieområdet. Projektet beskrivs mer utförligt i ett senare avsnitt.

En grov uppskattning ger vid handen att det finns cirka 150 företag på Gotland som har inriktning mot media. Ett 40-tal av dessa kan klassas som IT-företag, och mer än 25 företag levererar interaktiva produkter. År 1998 fanns drygt 200 anställda inom IT-relaterade tjänsteföretag på Gotland⁶, varav cirka 150 arbetar med interaktiva media. Av de interaktiva mediaföretagen på Gotland samarbetar 18 företag i nätverket "Interactive Island", med inriktning mot utveckling och produktion inom interaktiva media, drift, webb och design. Svenska Spel AB, som är ett av de fem största företagen på ön, är en viktig aktör inom bl.a. spelutveckling.

Inom området konst och kultur finns uppskattningsvis drygt 150 företag som är inriktade på formgivning, tillverkning av konsthantverk och annan konstnärlig verksamhet. Sammantaget finns alltså ett stort antal både små och medelstora företag som har en viktig roll i utvecklingen av interaktiva media på Gotland.

Det finns också flera andra aktörer som har en naturlig koppling till området interaktiva media. Bland annat kan nämnas Film på Gotland, Tonsättarakademin och Tonsättarskolan liksom Östersjöns konstcenter. Dessutom är planerna på att utveckla en filmindustri på KA3-området i Färösund nära kopplade till satsningen på interaktiva media och Gotland Interactive Park. Av en förstudie framgår att intresset för att placera filmproduktioner på Gotland är stort och att det finns goda möjligheter att utveckla en filmateljé på KA 3-området. Om projektet lyckas fullt ut bedöms Kustateljén på lång sikt skapa 50-100 arbetstillfällen inom filmindustrin i Färösund och på Gotland.

⁶ Elektronikindustri och IT-relaterade tjänsteföretag i Sverige 2000, NUTEK, R 2000:20

Högskolan driver flera kurser med inriktning på interaktiva media, bl.a. ekonomi, programmering, manus, regi och gestaltning samt den nyttillkomna utbildningen i spelutveckling. I planerna för Kustateljén i Färösund ingår uppstart av en kvalificerad yrkesutbildning för produktionsassistenter för film och videoproduktion i Färösund. Folkuniversitetet har ansökt om en sådan utbildning. En filmassistentutbildning bedöms vara ett viktigt konkurrensmedel i konkurrensen om filmproduktion.

Marknader/kunder

Interaktiva media omfattar ett mycket brett område, med en mängd olika inriktningar och nischer. Spel och digitala läromedel är två nischer som lyfts fram som starka framtida exportområden. Spelindustrin bedöms bli mycket stor i ett internationellt perspektiv och kan bli intressant på Gotland om en organiserad satsning görs och kommersiellt gångbara produkter utvecklas och säljs. Utvecklingen av bredbandsteknik och mobilt internet skapar efterfrågan på allt mer avancerade tjänster och tillämpningar som bygger på spel. Många helt nya typer av spelkoncept kommer att utvecklas och spelbaserade program och simuleringar kommer att användas i många olika sammanhang. Produktionen av nya datorspel driver på den tekniska utvecklingen inom t.ex. datorgrafik, ljud och musik. Den spjutspetskunskap som krävs för spelutveckling kan också tillämpas inom helt nya områden t.ex. modellering och simulering. Konkurrensen inom området är mycket hård, vilket ställer höga krav på kvalitet i design och innehåll.

En trend vad gäller spel och vadslagning är att konsumenten snabbt vill få ett synligt resultat på satsat belopp, oavsett tid och plats. I dagsläget är detta bara möjligt via vissa Internettjänster, medan vadslagning i framtiden kan ske både över mobiltelefon eller via TV:n. Även ökad tillgänglighet och s.k. multidimensionella spel bedöms bli viktigare för spelkonsumenten.

Inom området konst i nya medier finns enligt KK-stiftelsen idag en stor utvecklingspotential med avseende på distribution/konsumtion. De digitala formaten möjliggör en distribution över Internet av t.ex. konstvideo och multimediala verk. CD och DVD-skivor är dessutom billiga att producera i stora upplagor och lätta att distribuera.

Konkurrenter

Media lyfts fram som en viktig framtidsnisch i ett flertal regioner, bl.a. i Falun och i Jämtland. I dagsläget är det dock i första hand storstäderna Stockholm, Göteborg och Malmö som dominerar marknaden. Mot bakgrund av att mediaområdet omfattar ett så brett spektrum och så många olika inriktningar, torde det dock finnas goda möjligheter för Gotland att hitta en egen regional profil. Gotland ligger förhållandevis långt fram i arbetet genom sitt arbete med Gotland Interactive Park, och genom inriktningen på spelutveckling med Svenska Spel och Interactive Institute som huvudaktörer. Detta gör att Gotlands möjligheter på området kan bedömas som goda. Samtidigt som det utifrån konkurrensaspekten är viktigt att ligga långt fram och agera snabbt, är det också viktigt att bygga upp en gedigen grund som håller på lång sikt – skynda långsamt!

Det finns i dag ingen företagspark i Sverige i anslutning till en högskola eller universitet som bygger på kombinationen konst/kultur och ny teknik/nya media. Det finns inte heller några motsvarande utbildningar på högskolenivå eller kombinationer av utbildning, forskning och företagande med denna inriktning. Inom området spelutveckling

finns i dagsläget inga konkurrerande utbildningar på högskole-/ universitetsnivå i Sverige.

Unikit/styrka

Inriktningen på interaktiva media bygger på flera styrkefaktorer:

- en kombination av ny teknik och Gotlands unika kulturreсурser
- Gotlands profil som kulturellt centrum kan förstärkas genom en satsning på interaktiva media
- flera satsningar görs genom Gotland Interactive Park; företagspark, utbildning och forskning
- Interactive Island – ett befintligt företagsnätverk inom interaktiva media
- flera utbildningar med inriktning på interaktiva media vid högskolan
- planer för forskningsstudio kopplad till Interactive Institute – möjlighet för Gotland att bygga upp spjutspetskompetens inom området spelutveckling

Utvecklingsområdet interaktiva media kan även utvecklas till ett verktyg för produktutveckling inom andra områden på Gotland, t.ex. besöksnäringen, form och design eller metodutveckling inom pedagogik och arkeologi.

Sammanfattning:

Flera trender ger en extern grogrund för att interaktiva media skulle kunna utvecklas till något intressant på Gotland. Några viktiga frågor i framtiden är:

- Entreprenörer som ser nya affärsmöjligheter
- Att det finns ett intresse och engagemang från näringslivet, och även bland företag som inte direkt arbetar med interaktiva media
- Ökad samverkan mellan företag för stärkt konkurrenskraft, produktutveckling och marknadsföring
- Utveckla interaktiva media som ett område för hela Gotland, även om stora satsningar görs vid högskolan och i Visby
- Utnyttja interaktiva media för produktutveckling inom andra utvecklingsområden och branscher

Gotländska kvalitetsprodukter

I våra intervjuer har flera aktörer framhållit betydelsen av en ökad vidareförädling av livsmedel, träråvara och andra gotländska råvaror. Vi har också intervjuat aktörer som tagit steget och satsat fullt ut på att utifrån gotländska råvaror tillverka produkter som håller en mycket hög kvalitet. För att fånga upp behovet av vidareförädling och på samma gång bygga vidare på det arbete som redan pågår på många håll på Gotland har vi valt att tala om begreppet "gotländska kvalitetsprodukter". I detta ligger vidareförädling av flera olika råvaror som i dag produceras på Gotland, såsom livsmedel, trä, ull, sten, etc. Om dessa råvaror och produkter kopplas till de trender som beskrivits kring nya konsumtionsmönster, mervärdet utifrån upplevelsen kring en produkt, etc., fångar utvecklingsområdet upp flera aspekter som sammantaget har en stor potential.

Resurser

Det finns i dag flera företag på Gotland vars affärsidé bygger på gotländska råvaror, kvalitet, form och design. Företagen producerar allt från livsmedel, kläder och möbler till rena konsthantverk. Möbel- och designföretaget G.A.D och textil- och klädesföretaget Yllet är två framgångsrika gotländska företag, som i dag har en marknad både i Sve-

rige och utomlands. Förutom butiker i Visby har företagen startat butiker i Stockholm och säljer också via återförsäljare och via Internet. Affärsidén är att kombinera gotländska kvalitetsråvaror, som t.ex. kalksten, trä, ull, får- och lammskinn, med modern formgivning och design. Produktionen sker till stor del på Gotland. Yllet har tilldelats priset "Utmärkt svensk form" för sina pälsar och G.A.D har gjort stor succé på bl.a. Möbelmässan i Stockholm.

Under de senaste åren har också ett antal nätverk och ekonomiska föreningar bildats i syfte att utveckla samarbete och samverka för att gemensamt stärka konkurrenskraften. FormGotland, Produkt Gotland, Gotland Gourmet, Kulinariska Gotland och Gotländskt Kärnvirke är några exempel. Nätverket Produkt Gotland har särskilda kvalitetskrav uppställda för medlemskap, vilket garanterar en hög kvalitet och unika produkter. Gotländska konsthantverkare och formgivares förening är ytterligare ett nätverk, vars syfte är att stödja och stimulera konsthantverkare och formgivare på Gotland. I dag har föreningen ett 30-tal medlemmar. Även här ställs särskilda krav på att medlemmarna håller en hög hantverksmässig och konstnärlig nivå. Projekt Regional Matkultur som just startats på Gotland är ett annat exempel på de möjligheter som de gotländska råvarorna ger. Detta projekt har också en koppling till utvecklingsområdet upplevelseturism.

Högskolan har i dagsläget ingen utbildning inriktad på formgivning och design. Det finns inte heller någon högskoleutbildning kopplad till livsmedelssektorn. I dagsläget finns inte några planer på att starta några utbildningar inom livsmedelsområdet. Gotlands Livsmedelsinstitut, som är ett pilotprojekt kopplat till Almi, spelar en viktig roll vad gäller tekniköverföring, produktkvalitet och produktutveckling samt kompetensutveckling inom livsmedelsområdet. Möjligheter till stöd för fortsatt verksamhet för Livsmedelsinstitutet undersöks för närvarande inom ramen för omställningsarbetet på Gotland.

Marknader/kunder

Det finns flera trender som pekar på ökade krav vad gäller kvalitet, form och funktion på produkter. Design fortsätter att öka i betydelse, både som vetenskap, fackområde och i den praktiska vardagen. Allteftersom produkter blir alltmer likvärdiga, blir produktens design och utformning en konkurrensfördel och ett mervärde. I dag köper man inte bara en produkt utan hela upplevelsen kring produkten. Med en ökande globalisering värderas också den regionala särarten och hembygden alltmer.

Inom livsmedelsområdet har medvetenheten hos konsumenterna ökat, liksom kraven på kvalitet, ekologisk odling och lokalt producerade livsmedel. Functional food och andra nischprodukter har blivit allt viktigare för konsumenterna. Livsmedel ses som en del i ett hälsosamt liv och gränsen mellan livsmedel och läkemedel suddas ut allt mer. I takt med att konsumenterna fått allt mindre tid för matlagning har efterfrågan på näringsriktig, färsk och god snabbmat ökat. De ekologiskt odlade livsmedlen tar allt större marknadsandelar – miljöriktighet blir allt viktigare. Även varumärken har fått en ökad betydelse, både vad gäller distributörsägda varumärken och egna märkesvaror.

Den viktigaste marknaden för Gotland i dagsläget är Mälardalsområdet. Mot bakgrund av de trender som beskrivits ovan är förutsättningarna att utveckla befintliga marknader och hitta nya marknader såväl nationellt som internationellt goda för de gotländska

kvalitetsprodukterna. Styrkan för Gotland är de starka varumärkena och produkter med gott rykte.

Konkurrenter

Med EU-medlemskapet och den öppna marknaden har konkurrensen inom framför allt livsmedelsbranschen ökat. Detta ställer nya krav på en effektiv livsmedelsproduktion, sänkta kostnader och ökad förädlingsgrad, samtidigt som kraven på kvalitet och profil ökar. Med en ökande medvetenhet om livsmedlens kvalitet ökar också intresset för lokalt producerade livsmedel. Häri ligger styrkan för den gotländska livsmedelsbranschen. Detsamma gäller även för andra gotländska kvalitetsprodukter, där tillgången på kvalitetsråvara, genuin hantverkstradition och starka varumärken utgör styrkan gentemot andra konkurrenter.

Unikitet/styrka:

- Gotland har starka varumärken som förknippas med kvalitet, form och design
- Entreprenörer och förebilder finns
- Flera nätverk har bildats
- Omfattar allt från livsmedel, möbler, kläder, konsthantverk, etc.

Sammanfattning:

De ökade kraven på kvalitet, form och design ger goda förutsättningar för utveckling och vidareförädling av gotländska råvaror och produkter. Entreprenörer, nätverk och förebilder finns, men möjligheterna till en vidareutveckling inom området beror på:

- Entreprenörer som ser nya affärsmöjligheter
- Ökad samverkan mellan företag för stärkt konkurrenskraft, produktutveckling och marknadsföring
- Vidgade marknader nationellt och internationellt
- Koppling till interaktiva media ger möjligheter för produktutveckling och marknadsföring

Upplevelseturism

Även om begreppet upplevelseturism i sig inte har så många år på nacken, utgör den i praktiken en av de mest rotade näringarna på Gotland. På samma sätt som för andra områden kopplade till upplevelseindustrin handlar upplevelseturism om att bygga vidare på befintliga resurser för att i nya kombinationer hitta nya möjligheter och affärsidéer. Upplevelseturism förknippas ofta med äventyrsturism, men faktum är att en upplevelse kan omfatta allt från mat, musik, konst, natur, arkitektur, etc. Möjligheterna är därför många och målgruppen bred.

Resurser

Gotland har en lång tradition som besöksmål både i Sverige och utomlands. Besöksnäringen har ökat stadigt sedan 1970-talet. Ca 680 000 personer (exkl. gotlänningar) reste till Gotland under 1999, varav cirka 540 000 under sommarperioden. Antalet företag inom besöksnäringen har ökat med åren, för att i dagsläget uppgå till drygt 250 företag enligt en mycket grov uppskattning. Gotland har många besöksmål, sevärdheter och evenemang. Här kan bl.a. nämnas Medeltidsveckan, Visby stadskärna, Färö, Kneippbyn, Lummelundagrottan, etc. Medeltidsveckan tilldelades Stora Turismpriset 1996.

Gotlands Turistförening är den regionala turistorganisationen för Gotland, som fungerar som en samordnande resurs för marknadsföringen av Gotland som besöksmål, boendemiljö och etableringsort.

En nackdel för den gotländska besöksnäringen är dock att den är koncentrerad till sommarmånaderna, då en stor del av förtjänsterna ska dras in. Omfattande resurser står därför utnyttjade under en stor del av året. Sammantaget påverkar detta såväl sysselsättning som investeringsmöjligheter. En viktig fråga för Gotland och gotländska företagare är därför hur man kan förlänga säsongen och på så vis bättre utnyttja befintliga investeringar i boende, restauranger och kommunikationssystem.

Säsongsförlängning kan exempelvis ske genom en satsning på konferensresor och weekendresor. En nackdel för Gotland är att det i dagsläget inte finns tillgång till bra kongress- och konferenslokaler. Planerna kring byggandet av en kongress- och konsert-hall i anslutning till högskolan är därför ett avgörande steg för en utveckling av besöksnäringen på Gotland. Konferens Gotland är ett nätverk inom Gotlands Turistförening som arbetar med gemensam produkt- och kvalitetsutveckling för att erbjuda färdiga och skraddarsydda lösningar till konferensmarknaden.

Kompetensutveckling blir en viktig faktor för besöksnäringen i framtiden. I dagsläget finns ingen utbildning vid högskolan som har inriktning mot turism, men planer finns på en påbyggnadsutbildning med internationell inriktning.

Marknader/kunder

Det finns flera viktiga trender för turismsektorn:⁷

- resefrekvensen ökar och resorna blir kortare
- fritidsresemarknaden blir mer mode- och trendorienterad
- det sker en ökad tillväxt för aktivitets- och upplevelseresor
- intresset för äventyrsresor ökar
- specialboendet på t.ex. hälsohem tilltar
- stora förändringar i systemen för marknadsföring och försäljning som följd av ny teknologi samt
- ett ökat miljömedvetande

Antalet besökande till Gotland ökade kraftigt under 1999. Även antalet gästnätter har ökat – sedan 1995 med cirka 12 procent, vilket kan jämföras med riket som ökade med 4 procent. Under 1998 spenderade besökarna på Gotland cirka 904 Mkr, jämnt fördelat på logi, livsmedel, restaurang och shopping, m.m. Hotellboendet har ökat, medan boendet i stugbyar och på campingplatser har minskat. Den huvudsakliga marknaden finns i dag i Mälardalen. Av de utländska besökarna kommer merparten från Tyskland, följt av de nordiska länderna. Med utvecklade kommunikationer kan intresset på nya marknader öka. För riket som helhet kan man t.ex. se en tydlig ökning av antalet besökande från de baltiska länderna och från Polen.

Som nämndes tidigare är byggandet av en kongress- och konserthall med kapacitet för 1 000 personer i Visby en viktig faktor för att förlänga säsongen, bredda marknaden och hitta nya målgrupper för Gotlands besöksnäring. Marknadsundersökningar visar att det finns en marknad för en kongresshall på Gotland. Kongresshallen är en nyckelfråga i

⁷ Blandade upplevelser - En förstudie om svensk upplevelseindustris möjligheter, med förslag till åtgärder, KK-stiftelsen (1999).

strategin att göra Gotland till en mötesplats i Östersjön, där allt från politiska möten, företagsmöten, vetenskapliga kongresser och kulturevenemang ska kunna anordnas. Planerna är att kongresshallen ska stå färdig 2002 och ligga i en unik miljö nära havet, granne med högskolan och med utsikt över Visby medeltida stadskärna. Kongresshallen blir på så vis en naturlig och viktig del i den nya miljö, vid sidan av Gotland Interactive Park, som nu byggs upp kring högskolan.

Konkurrenter

Konkurrensen inom turism och besöksnäringen är hård både nationellt och internationellt. De flesta kommuner i Sverige framhåller sin roll som turistkommun och utlandsturismen växer sig allt starkare.

Gotland har dock en lång och stark tradition som sommarbesöksmål i Sverige och även i andra länder. Gotlands natur- och kulturmiljö är unik i Sverige, vilket inte minst bevisas av att Visby finns med på FN:s världsarvslista. En viktig faktor i framtiden blir därför att företagen utifrån dessa unika resurser hittar nya kombinationer och evenemang för att på så vis skapa nya produkter och paket. Exempelvis kan företagen i samband med konferenser anordna utflykter och låta besökarna ta del av Gotlands unika natur och kulturella och kulinariska resurser på olika delar av ön.

Unikitet/styrka

- Gotland har en unik miljö och många välkända sevärdheter och evenemang
- Det finns ett unikt kulturarv som kan "kommersialiseras" ytterligare
- Entreprenörer finns, men de måste samordna sig bättre
- Närheten till havet - en tillgång som kan utnyttjas bättre

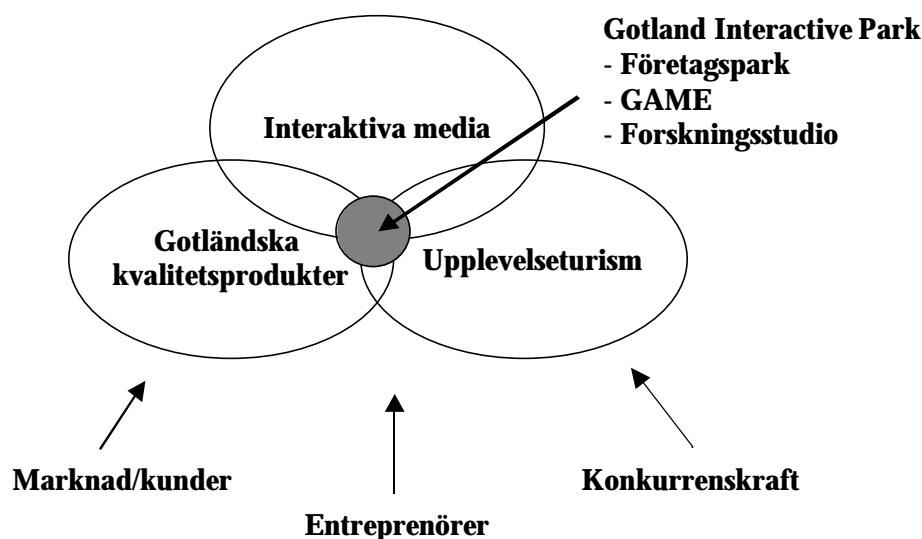
Sammanfattning:

Besöksnäringen på Gotland är en "basnäring" med lång tradition. Nya konsumtionsmönster där upplevelsen är det centrala ger nya möjligheter för besöksnäringen. Några viktiga frågor för framtiden är:

- Förlängning av säsongen genom konferensresor, weekendresor, etc. med upplevelsen som viktig ingrediens för mervärde
- Kongress- och konserthall som ett led i strategin för Gotland som mötesplats i Östersjön
- Entreprenörer som tar vara på och utvecklar resurser på ett nytt sätt
- Samverkan och nätverk mellan företag avgörande för stärkt konkurrenskraft, produktutveckling och marknadsföring
- Vidgade marknader och nya målgrupper
- Kompetensutveckling viktigt för en utveckling av besöksnäringen

Gotland Interactive Park – en tänkbar mötesplats och arena för utveckling

Det är när kreativa företagare möts och de tre utvecklingsområdena kombineras som de riktigt spännande och nya affärsmöjligheterna kan uppstå. Upplevelsen är det som föränar de tre utvecklingsområdena; för interaktiva media är upplevelsen grunden för samarbetet mellan kultur och teknik, för de gotländska kvalitetsprodukterna är upplevelsen av produkten i form av kvalitet, form, design, etc. konkurrensmedlet gentemot andra produkter, för besöksnäringen är upplevelsen av Gotland och dess unika miljö och kultur grunden för utveckling och nya marknadsmöjligheter. Området interaktiva media är dock inte bara ett utvecklingsområde i sig. Det kan också fungera som en arena för företagare och produkt- och tjänsteutveckling inom andra utvecklingsområden, exempelvis de gotländska kvalitetsprodukterna och inom besöksnäringen. En nyckelfråga för framtiden blir att ge förutsättningar för att hitta dessa kopplingar. Gotland Interactive Park kan vara den arena och mötesplats som ger förutsättningarna.

Gotland har genom projektet Gotland Interactive Park (GIP) tagit ett steg i sin profilering mot interaktiva media och upplevelseindustrin. I projektet sammanförs ny teknik inom interaktiva media med konst och konstnärligt skapande i form av bild, rörlig bild och film med interaktiv inriktning. Bakom projektet står flera aktörer, bl.a. Gotlands kommun, Högskolan på Gotland, Länsstyrelsen Gotlands län och Svenska Spel AB. I styrgruppen ingår också företrädare för nätverket Interactive Island, Konstnärernas Riksorganisation och Telia Business Innovation AB. Syftet med projektet är att skapa en företagspark där företagande, utbildning och forskning integreras. I företagsparken ska nystartade och etablerade företag inom konst och interaktiva media verka och samverka. Kopplat till företagsparken startar högskolan ett särskilt påbyggnadsprogram inom interaktiva media och spelutveckling, med start höstterminen 2001. Programmet bygger

på en kombination av teori och praktik, där studenterna ges möjlighet att forma sitt eget företag. Målsättningen är att ungefär hälften av studenterna blir verksamma som egna företagare efter avslutade studier. Ytterligare en viktig del i projektet är etableringen av en forskningsstudio kring spel och underhållning med start år 2002, som Interactive Institute tillsammans med Svenska Spel planerar att utveckla på Gotland. Interactive Institute har i dag sju forskningsstudios i Stockholm, Göteborg, Malmö, Umeå och Piteå.

Gotland Interactive Park innehåller flera viktiga ingredienser för utveckling av något nytt och unikt på Gotland; företagsparken där entreprenörer, konstnärer och studenter möts och samverkar, utbildningen i interaktiva media och spelutveckling vid högskolan, forskning och utveckling inom spelområdet i den unika forskningsstudion. Om alla dessa delar kan utvecklas, är också möjligheterna stora att miljön kring GIP utvecklas till en unik och stark helhetsmiljö som kan locka till sig kvalificerade människor nationellt och internationellt. Detta kan bli en profil som ger Gotland lyskraft och som drar till sig intresse för Gotland som etableringsort för företag inom nya branscher och i skärningen mellan befintliga och nya branscher.

Den fysiska miljö som nu håller på att byggas upp kring högskolan och hamnområdet, med högskolan, biblioteket, Gotland Interactive Park med Björkanderska magasinet, kongress- och konserthallen, forskningsstudion, etc., är ett uttryck för att något nytt håller på att hända på Gotland. Byggandet av den fysiska miljön ska inte underskattas, den kan i själva verket vara en av motorerna i utvecklingen. Sammantaget utgör denna miljö en mötesplats och arena för utveckling inom såväl nya som mer traditionella områden. Gotland Interactive Park kan utgöra den samlande länken mellan högskolan och det regionala näringslivet.

För att GIP ska utvecklas till en företagspark och arena för utveckling inom området interaktiva media är det viktigt att satsningen på forskning lyckas fullt ut. Svenska Spel har i sitt partnerskapsavtal med Interactive Institute skrivit in en mening om att "Interactive Institute ska utreda förutsättningarna för en eventuell start av forskningsstudio med inriktning mot spelutveckling inom digitala medier på Gotland". För Svenska Spel handlar det om viktig produktutveckling och för Interactive Institute om möjligheten att bygga upp forskning inom spelområdet. Vad gäller spelutvecklingen handlar det inte enbart om spel kopplat till "gambling", utan om att utveckla lärande genom spel och utveckling av underhållningsspel i digitala medier.

Interactive Institute har i sina diskussioner med Svenska Spel och högskolan lyft fram ett antal viktiga kriterier för etableringen av en forskningsstudio på Gotland. Ett övergripande krav är att satsningen ska utgå från något som är eller kan bli unikt på Gotland, och där man kan lägga sig i den absoluta internationella fronten och bygga upp spjutspetskompetens inom området. Slutsatsen som Interactive Institute har för Gotland är att spelutveckling ur ett brett perspektiv är ett område som kan bli unikt. Spel är dessutom en nisch som växer mycket snabbt internationellt. Följande kriterier måste uppfyllas för att en forskningsstudio ska etableras på Gotland:

- att det finns ett nära samarbete och en satsning från högskolan, kommunen och det regionala näringslivet
- att högskolan startar en tvärvetenskaplig utbildning inom området interaktiva media och spelutveckling
- en virtual reality (VR)-studio för forskning och utveckling krävs, liksom en arena för seminarier, konferenser, föreläsningar och demonstrationer

Ytterligare ett krav är att finansiering avseende kostnader för uppstart och drift ska garanteras. Diskussioner pågår för närvarande med olika intressenter. Om Interactive Institute går in i projektet deltar också Svenska Spel med finansiering.

Från och med höstterminen 2001 startar utbildningen GAME på högskolan på Gotland. GAME står för Gotland Art and Media Education och är den första utbildningen på högskolenivå i Sverige inom interaktiva medier och spelutveckling. Utbildningen omfattar 120 alternativt 160 poäng och omfattar kurser i bl.a. design, teknik och kommunikation. I och med starten av GAME har det första kriteriet uppfyllts, och enligt Interactive Institute kan detta medföra att en eventuell etablering av en forskningsstudio kan komma till stånd redan hösten 2001 i stället för ett år senare. Steg 2 omfattar alltså etableringen av en virtual reality studio innehållande ett laboratorium för forskning och utveckling av spel och nätverksmiljöer för spel samt för simuleringar och tjänster kring dessa. Uppskattad kostnad för en VR-studio är cirka tio miljoner kronor. Utöver själva studion finns också ett behov av en arena i anslutning till studion där det är möjligt att anordna större demonstrationer, events och olika typer av föreställningar. Tillsammans kan detta bilda en bra miljö för forskning och utveckling.

Interactive Institute har utifrån ovanstående sagt sig vara intresserade av att skapa en forskningsmiljö i Visby, men då måste ovanstående funktioner finnas i kombination med att man lyckas engagera ett antal internationellt starka forskare. Enligt Interactive Institute tyder det mesta på att detta kan komma att fungera. Svenska Spel har stort intresse av att forskningsstudion blir verklighet och även andra bolag är intresserade av att bli partners och samarbeta med en eventuell studio på Gotland. Mot denna bakgrund har satsningen på Gotland möjligheter att lyckas, och blir därmed den första större satsning inom spelutvecklingsområdet i Sverige, vilket ger stora möjligheter i ett internationellt perspektiv.

Intresset och konkurrensen för liknande satsningar är dock stor även på andra håll i Sverige. För Gotlands del är samarbetet med Svenska Spel avgörande för etableringen av en studio, där profilen mot spelutveckling blir unik i Sverige och även internationellt. Det krävs därför att entreprenörer på Gotland tar kommandot om man ska bli ledande inom området. Interactive Institute är en viktig aktör, liksom Svenska Spel. Det är dock de olika aktörerna på Gotland som gemensamt har det avgörande ansvaret för att detta ska kunna bli verklighet.

Sammanfattning:

Flera trender ger en extern grogrund för att interaktiva media skulle kunna utvecklas till något intressant på Gotland. Genom Gotland Interactive Park har Gotland tagit ett steg i sitt arbete inom interaktiva media. Det finns dock ett antal viktiga frågor som måste lösas för att man ska lyckas i framtiden, bl.a.:

- Gotland Interactive Park måste ha en tydlig förankring och legitimitet, både politiskt och inom näringslivet på hela ön
- Våga satsa långsiktigt!
- Viktigt med en tydlig ansvars- och rollfördelning i arbetet
- Kontakterna och samarbetet med ett eller flera företag som är nära kopplade till projektet, t.ex. Svenska Spel, bör utvecklas
- Viktigt att GIP har koppling till företagare och entreprenörer på hela ön
- Utveckla GIP som ett verktyg för produktutveckling även inom andra utvecklingsområden och branscher
- På lång sikt bör projektet få en kommersiell inriktning

6. Utgångspunkter för det fortsatta arbetet

Gotland har flera starka utvecklingsområden som har stor potential om befintliga och nya resurser tas tillvara. Konkurrensen mellan olika regioner i Sverige och Europa är hård. Jakten på den rätta profilen genomsyrar utvecklingsarbetet i de flesta kommuner och regioner. I detta sammanhang bedöms Gotland ligga bra till om man sköter alla kort rätt och agerar snabbt. Det finns flera viktiga faktorer bakom framgång i arbetet, några av dessa har diskuterats i tidigare avsnitt.

- Våga prioritera och fokusera i det regionala utvecklingsarbetet
- Entreprenörer som driver utvecklingen framåt
- Förankring och delaktighet
- Samarbete och samverkan avgörande för framtiden

I våra intervjuer har flera olika recept framkommit på hur Gotland ska arbeta för att bli en framgångsrik region i framtiden. Idéerna är många, liksom antalet visioner, program och analyser. Faktum är att Gotland och dess möjligheter är väldigt väl utrett. Svagheten ligger i stället i nästa steg, dvs. i själva genomförandet. Det finns en stark planeringstradition, men en svagare tradition av konkret görande. Ett problem i genomförandet är dock inte bristande intresse eller att ingen vill ta på sig ansvaret för arbetet. Tvärtom är konkurrensen om det regionala utvecklingsutrymmet hård bland de olika offentliga aktörerna.

Denna omvärldsanalys är ett verktyg för att analysera förutsättningar och möjligheter för olika utvecklingsområden på Gotland ur ett omvärldsperspektiv. I analysen har tre utvecklingsområden lyfts fram som viktiga för utvecklingen av näringslivet på Gotland. Detta innebär inte att övriga utvecklingsområden inte ska ses som viktiga för framtiden. Med ett gott näringslivsklimat ges alla goda affärsidéer möjligheter till utveckling. Syftet med prioriteringen är i stället att satsa på något område med internationell lyskraft, för att därigenom ge draghjälp åt hela Gotland. Omvärldsanalysen ska ses som ett första steg och förslag till prioritering. I nästa steg krävs ytterligare fördjupad kunskap och analys inom respektive område, för att ge ett säkert underlag för det fortsatta utvecklingsarbetet.

För att få ytterligare fokus i omställningsarbetet bör också en profilering göras. Syftet är att tydliggöra Gotlands externa profil som en potentiell plats för etableringar och näringslivssatsningar. En tydlig profil är ur detta perspektiv mycket viktig i den allt hårdare konkurrensen mellan regioner i Sverige och internationellt. Den valda profilen måste hålla långsiktigt och vara väl förankrad. Den bör vara så pass smal att den inte uppfattas som otydlig och "luddig". Samtidigt ställer detta krav på att profilen är väl förankrad i det regionala näringslivet och bland andra aktörer på Gotland. När profilen väl är vald, är det viktigt att hålla fast vid den under lång tid. Det går inte att byta fokus efter halva vägen.

En viktig utgångspunkt för arbetet är att utveckling inte kan planeras fram – den skapas genom de enskilda entreprenörernas beslut och konkreta görande. Det är de som utgör den viktigaste kuggen i maskineriet. De regionala utvecklingsaktörernas ansvar blir att smörja motorn och se till att Gotland är på "rätt" väg. Med andra ord; i ett fokuserat utvecklingsarbete måste entreprenörer och företagare göras delaktiga i arbetet.

Vikten av förankring i det fortsatta omställningsarbetet kan inte nog betonas. I Vision 2010 uttrycks ambitionen om att skapa en ökad dialog och delaktighet i utvecklingsarbetet för att på så sätt öka engagemanget bland olika aktörer och medborgarna i stort. Av våra intervjuer framgår dock att vissa grupper och delar av Gotland inte fullt ut känner sig delaktiga i det regionala utvecklingsarbetet. Ju mer konkret och fokuserat utvecklingsarbetet blir, desto viktigare blir också förankringen och en bred delaktighet.

I det näringspolitiska programmet lyfts Smidiga Gotland fram som en viktig framgångsväg för ett bättre och mer effektivt samarbete mellan myndigheter och företag. I våra intervjuer har dock flera olika aktörer lyft fram brister i samarbetsklimatet mellan företag och myndigheter på Gotland som en svaghet och ett problem i framtiden. I det fortsatta utvecklingsarbetet bör därför målsättningen med Smidiga Gotland stå fast och betonas ytterligare. Förmågan till samarbete och samverkan blir avgörande för hur väl man lyckas i framtiden. En tydlig roll- och ansvarsfördelning är också avgörande för att få fokus i arbetet, och för att undvika en splittrad syn på hur arbetet ska drivas. Här bör kommunen ta på sig det regionala utvecklingsansvaret, samtidigt som de centrala uppgifter som övriga aktörer har, lyfts fram.

En viktig fråga i det fortsatta arbetet är också hur olika delar av Gotland ska utvecklas i framtiden. I vår analys har vi medvetet valt att inte diskutera var på Gotland olika satsningar ska göras. Detta har inte heller varit vårt uppdrag. Gotlands profil och utvecklingsområden måste vara tydliga för Gotland som helhet, för att därefter kunna brytas ner och utvecklas på olika sätt på olika delar av ön. Avgörande för Gotland i framtiden är tillgången på entreprenörer och företagare som vill satsa och utvecklas inom såväl befintliga som nya områden. Det är därför viktigt att diskussionen om *vad* och *hur* inte överskuggas av frågan om *var*. Utgångspunkten för denna analys är alltså att uppifrån och ned-perspektivet i analysen länkas ihop med ett nerifrån och upp-perspektiv i själva genomförandet. Balansen mellan fokus och bredd i genomförandet blir då viktig. Det är viktigt att aktivera engagemanget underifrån samtidigt som det måste finnas fokus i arbetet.

I nästa steg i omställningsarbetet är alltså prioritering, profilering, förankring och en bred delaktighet nyckelord för ett lyckat arbete. I framtagandet av en vision och utvecklingsplan behövs ett mer samlat agerande och aktivitet underifrån, där entreprenörer och nystartare liksom befintliga och nya nätverk får en viktig och naturlig roll i utvecklingsarbetet. Detta arbete måste få ta tid för att det ska bli fokuserat, förankrat och långsiktigt hållbart.

Bilaga 1

Intervjuer

Jan Ahlby	Guteform Produktion AB
Gösta Andersson	Skyways
Gunhild Beckman	Högskolan Gotland
Julia Bendelin	Svegsjö & Co
Björn Brissund	Imcode AB
Jan Bäckström	ALMI Företagspartner AB
Lars Danielsson	Utbildningsförvaltningen
Rickard Ellgán	Innova
Leif Ellström	Länsförsäkringar
Kerstin Engström	Gotland Interactive Park
Kristian Eriksson	G.A.D (Gute Art & Design)
Christer Granegård	Länsstyrelsen Gotland
Anna Hallin	RINDI Studentkår
Gösta Hjort	Företagarnas Riksorganisation
Sten Johnsson	ALMI Företagspartner AB
Ola Lindvall	LRF
Kalle Löwenberg	Gotlands kommun
Erika Nordin	Gotlands Livsmedelsinstitut
Kenneth Olausson	The Interactive Institute
Håkan Olsson	WISAB AB
Lars Stenström	Näringsdepartementet
Meg Tivéus	AB Svenska Spel
Tina Wase	Textil Form
Agneta Werkelin	Yllet AB och S:t Hansgatans förening
Gun Widgren	Wisby Hotel AB
Christer Winberg	Nimbus Produktion i Visby AB
Staffan Örevik	Linjator AB

Referenser

Dokument

- Vision Gotland 2010 – Översiktsplan, mål och strategier*, 1995
- Vision Gotland 2010 – Underlagsmaterial*, 1994
- Regionalt utvecklingsprogram Gotland*, 1998
- Ekonomisk tillväxt – Gotlands förutsättningar och faktorer som påverkar*, bilaga till Regionalt utvecklingsprogram Gotland, 1998
- Näringspolitiskt program för Gotland*, 1996
- Omvärldsanalys 2000-2005*, 2000-09-19
- Vitbok – Gotland i Östersjön, Sverige och Europa*, 1994
- Gotländska tillväxtavtal*, Det regionala partnerskapet, 2000
- Årsredovisning 1999*, Gotlands kommun, 2000
- Årsredovisning 1999*, Högskolan på Gotland, 2000
- Budgetunderlag för perioden 2001-2004*, Högskolan på Gotland, 2000
- Ekoprogram för Gotland (Agenda 21)*, 1996

Kretsloppsplan för Gotlands kommun (Agenda 21), 1998

Från Jord till Bord. En rapport om livsmedelsbranschen på Gotland, Gotlands Livsmedelsinstitut, 2000

Förslag till utvecklingsplan för Mål 2 öarna år 2000-2006, Glesbygdsverket, 2000

Utkast till förslag till Programkomplement för Mål 2 Öarna 2000-2006, GBV, 2000

Projekt "Gotland Science and Culture Park". Bench-mark studie, 1999-12-30

Gotland Business and Culture Park, 2000-03-15

Förstudie Kustateljén Färösund, 200-11-27

Externa rapporter

Regionalpolitiska utredningen, del- och slutbetänkande samt underlagsrapporter

Blandade upplevelser - En förstudie om svensk upplevelseindustris möjligheter, KK-stiftelsen

Ehrvervsudsigten - Trends der vil påvirke danskt ehrvervsliv de kommande 10 år, COWI, 2000

Kommunfullmäktige
Sammanträdesdag
2001 03 26

Handlingar till
Ärende 5

Policy för markanvisning för bostads- bebyggelse

Innehåll

- Kommunstyrelsen 2001 02 22, § 44
- Tekniska nämnden 2000 12 20, § 297

Önskas ytterligare handlingar eller uppgifter i detta ärende, v.g. ring 26 93 18

Ks § 44

Pbk § 4

Markanvisning för bostadsbebyggelse. Policy och avtal

KS 2001/0010-25

- Tekniska nämnden 2000 12 20, § 297

Tekniska nämnden har lämnat förslag till markanvisningspolicy samt markanvisningsavtal och exploateringsavtal för godkännande. Förslaget lämnas mot bakgrund av att bostadspolitiken och förutsättningarna för bostadsfinansieringen har förändrats sedan gällande riktlinjer för markanvisning fastställdes 1991. Förslaget har i plan- och bostadskommittén reviderats avseende anbuds-/fördelningsanvisning.

Yrkande:

- *Ove Nyman (m)* yrkade att tekniska nämnden ska upprätta markanvisningsavtal och exploateringsavtal.

Ordföranden ställde proposition på yrkandet och förklarade sig anse att det bifallits.

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

- Förslaget till markanvisningspolicy godkänns.
- Markanvisningsavtal och efterföljande exploateringsavtal ska upprättas av tekniska nämnden i den utformning som föreslagits och godkänns av kommunstyrelsen.

Markanvisningspolicy för Gotlands kommun

Allmänna mål för bostadsbebyggelse

Kommunen ska stimulera till ett varierat byggande både till utförande och till boendeform. Ny bebyggelse bör därför inriktas mot ett varierat utbud av upplåtelseformer. Av planintentionerna ska framgå vilken målsättning kommunen har vad avser bebyggelsetyp och upplåtelseform inom hel eller del av stadsdel. Markanvisning, planläggning och försäljning av mark är kommunens huvudsakliga möjlighet att påverka och reglera detta.

Storleken på markanvisningarna anpassas efter omgivande bebyggelse, förutsättningarna för varierande bebyggelsetyp och utförande, möjlighet till varierande boendeform liksom ökat antal medverkande byggherrar, för att på sätt skapa mångfald.

Marktilldelningen bedöms från fall till fall med utgångspunkt från en långsiktig samhällsbyggnad och att den följer de kommunala planintentionerna kopplat till ett villkorat åtagande att genomföra respektive exploatering, ett markanvisningsavtal, samt att fördelningen ska ske rättvist mellan samtliga som har anmält sitt intresse

Anbud eller fördelningsanvisning

*Markanvisning bör i första hand ske med utgångspunkt från ett anbudsförfarande**. Anbudet kan även avse idéer om utformning/användning som kan bindas till ett markanvisningsavtal, dock inte i sådana avseenden som styrs av detaljplaneprocessen med dess samråd vilket inte kan bindas upp i avtal. När anbudet avser kommunal verksamhet innefattar det i första hand en förhyrningsupphandling. I dessa fall ställs det krav på ett konceptprogram för att kunna genomföra markanvisningen.

Fördelningsanvisning bör kunna göras då det inte finns någon uttalad konkurrens. Anvisning bör alltså kunna göras vid försäljning av mark när marknaden endast är beredd att betala i paritet med de kommunala anskaffningskostnaderna för marken och investeringar i kommunalteknisk infrastruktur samt dess kapitalkostnader liksom eventuella planeringskostnader. Det ska även kunna ske i de fall när det finns särskilda behov av att välja en viss byggherre för ett visst ändamål.

Krav på byggherren

Vid val av byggherre ska både vid anbud och förhandlingsanvisning hänsyn tas till dennes ekonomiska stabilitet och intresse av långsiktighet med avseende på bebyggelsens upplåtelseform. Kommunen bör fördela på olika byggherrar för att uppnå konkurrens så att inte ett fåtal företag få monopolställning.

Vid urvalet bör vidare ges viss viktning för tidigare genomförda bra projekt liksom för nytänkande. En miljö- och kvalitetsprofil samt en långsiktighet hos byggherren är en förutsättning för sunda och bra bostäder samt goda bostadsmiljöer ska uppnås.

* Av kommunstyrelsen föreslagen ändring.

Med anledning av att den kommunala markpolitiken liksom dess planprocess samt att de kommunala investeringarna i den kommunaltekniska infrastrukturen bygger på långsiktighet och kontinuitet ska fastighetsförvaltande bostadsföretag/enskilda personer eller bostadsrättsorganisationer prioriteras vid markanvisning för mark till flerbostadshus eller liknande

Villkor för markanvisningen

- Markanvisningsavtal med tillhörande genomförandeplan ska utgöra en av grundförutsättningarna.
- När bebyggelsen avser bostäder för hyresrätts- eller bostadsrättsupplåtelser ska byggherren kunna välja mellan att förvärva marken eller tomträttsupplåtelse. Mark för gruppbebyggelse, av enskild byggherre, för enskilt ägda småhus ska inte upplåtas med tomträtt.
- Byggherren, såväl enskild person eller företag, ska ha verksamhet som är inriktad mot långsiktig fastighetsförvaltning.
- Markanvisningarna tidsbegränsas till högst två år från beslutet i Tekniska nämnden. Om inte ett bindande köp eller tomträttsavtal har träffats under avtalad tid för markanvisningen, dock högst två år, ska kommunen ha rätt att göra en ny markanvisning. Förlängning kan medges av kommunen under förutsättning att förseningen inte beror på byggherren.

Kommunen ska även ha rätt att återta en markanvisning under den tidsbegränsade perioden, om byggherren uppenbarligen inte avser eller förmår att genomföra projektet i den takt eller på det sätt som avsågs vid markanvisningen och i enlighet med upprättad genomförandeplan. Återtagen markanvisning ska inte ge byggherren rätt till ersättning.

- Detaljplanearbetet ska ske i nära samverkan mellan kommunen och byggherren där utgångspunkten är de kommunala planintentionerna. All projektering som sker under detaljplanearbetet ska ske i samråd med kommunen. Om fler markanvisningar sker inom ett planområde ska byggherrarna samverka i planprocessen.
- Projekt som avbryts till följd av beslut under detaljplaneprocessen ger inte byggherren rätt till ny markanvisning som kompensation.
- Markanvisning får inte i något avseende överlåtas till någon annan utan kommunens skriftliga godkännande.

Tekniska nämnden

2000 12 20

Dnr TN 2000/1687 20

TN § 297 Markanvisning för bostadsbebyggelseTekniska förvaltningen 2000 11 28
Au § 243

Bostadsbyggandet idag är relativt begränsat både till omfattning och lokalisering. Merparten av all nyproduktion sker i Visby. Befintliga riktlinjer för markanvisning, fastställda 1991, bygger på en fördelning till i huvudsak AB Gotlandshem och Riksbyggen. Bostadspolitiken och framför allt förutsättningarna för bostadsfinansieringen skiljer sig idag mot de förutsättningar som gällde då. Den ändrade inriktningen för bostadsfinansieringen i samverkan med ökade byggkostnader har medfört att näst intill inga bostäder i hyresrättsform byggs förutom s k subventionerade bostäder, dvs bidragsberättigade studentbostäder och bostäder för äldre med varierande behov av vård.

Tekniska förvaltningen redovisar nytt förslag till markanvisningsavtal och exploateringsavtal, samt förslag till markanvisningspolicy för Gotlands kommun .

Tekniska nämndens beslut

Hos kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige:

- Att ovanstående markanvisningspolicy godkänns och att markanvisningsavtalet liksom efterföljande exploateringsavtal upprättas av Tekniska förvaltningen och godkänns av Tekniska nämnden.

Protokollsutdrag:
TF gatu- och markavd
Kommunstyrelsen

Justerare

Utdragsbestyrkare

Tekniska förvaltningen
Roger Möller

Tekniska nämnden
i Gotlands kommun

Markanvisning för bostadsbebyggelse

Allmänt

Bostadsbyggandet idag är relativt begränsat både till omfattning och lokalisering. Merparten av all nyproduktion sker i Visby. Befintliga riktlinjer för markanvisning, fastställda 1991, bygger på en fördelning till i huvudsak AB Gotlandshem och Riksbyggen. Bostadspolitiken och framför allt förutsättningarna för bostadsfinansieringen skiljer sig idag mot de förutsättningar som gällde då. Den ändrade inriktningen för bostadsfinansieringen i samverkan med ökade byggkostnader har medfört att näst intill inga bostäder i hyresrättsform byggs förutom s k subventionerade bostäder, dvs bidragsberättigade studentbostäder och bostäder för äldre med varierande behov av vård. Dessa bostäder för äldre hyrs av Gotlands kommun, s k blockförhyrning, varför fastighetsägaren alltid garanteras full hyresintäkt under avtalsperioden.

Endast vid centrala eller andra mycket attraktiva lägen har hyresrätter i mindre omfattning kunnat producerats. Detta gäller generellt för i princip hela landet. Det mindre antal bostäder som i övrigt har byggts i andra lägen är villor eller bostadsrätter där kontantinsats av varierande storlek fordras. Näst intill inga ickesubventionerade hyresrätter har uppförts på Gotland sedan mitten av 1990-talet p g a kostnadsläget.

Med anledning av att begränsad nyproduktion har skett under senare år och att efterfrågan på arbetskraft ökat, p g a högkonjunkturen, i de större städerna har efterfrågan på bostäder ökat. Samma mönster kan ses även för Gotland där efterfrågan på bostäder i Visby har ökat under de senaste åren av flera oberoende orsaker, konjunkturuppgång, utbyggnaden av högskolan m m.

Av skäl som redovisats ovan har de allmännyttiga bostadsföretagen liksom de stora bostadsrättsorganisationerna byggt bostäder i allt mindre utsträckning. De enskilda fastighetsägarnas andel av nyproduktionen av bostäder har ökat mer och mer under senare år. Så har även skett på Gotland. Markanvisningar under senare år har således inte skett enligt tidigare fastställda principer. Fördelningen av mark har skett från fall till fall. Någon speciell fördelningsgrund har inte tillämpats. Det har inte heller skett utifrån ett tydligt strategiskt synsätt eller några bestämda kriterier.

Fördelningen har delvis skett med utgångspunkt från förslag från aktiva exploatörer, såväl renodlade byggtreprenörer som fastighetsförvaltare, delvis med

utgångspunkt från att genomföra projekt i enlighet med de översiktliga planintentionerna för olika områden.

Detaljplan har ofta saknats varför utgångspunkterna för projekt har utarbetats inom ramen för planprocessen. Marken har försålts eller upplåtits med tomträtt utan några direkta förbehåll att genomföra tilltänkt projekt. Detta har i vissa fall medfört att kommunen tappat möjligheten att styra igångsättandet och genomförandet av dessa byggprojekt. Numera ställs tydligare krav i motsvarande fall vid en försäljning och kommunen avhänder sig inte besittningsrätten vid upplåtelse av tomträtt förrän den tilltänkta exploatören gör realitet av sina utfästelser av att bygga bostäder. Detta är av stor betydelse för att kommunen ska kunna undvika extensivt markinnehav och en extensiv markförvaltning eftersom det påverkar och motverkar kommunens möjligheter att genomföra de markpolitiska intentionerna.

Intresseanmälningar för att bygga bostäder i Visby har framförts av ett flertal intressenter. Dessa intresseanmälningar innehåller inte, förutom något undantag, några direkta konkreta projekt. De har lämnats in av privatpersoner, reodlade byggföretag, kombinerade bygg- och förvaltningsföretag samt fastighetsförvaltande företag. Genomförandet av de kommunala exploateringsintentionerna och därpå följande byggprojekt inkluderande den kommunaltekniska infrastrukturen måste med nödvändighet bygga på långsiktighet med avseende på investeringar och förvaltning. När det gäller markanvisning för flerfamiljsbostäder eller motsvarande bostadsbebyggelse bör därför ett långsiktigt fastighetsförvaltande prioriteras.

Detaljplanelagd kommunal mark för villabebyggelse finns endast i Terra Nova. Eftersom byggandet och intresset för byggande av småhus har ökat under det senaste åren är huvuddelen av fastigheterna i området försålda. Vid en försäljning i motsvarande takt kommer området vara bebyggt inom något eller ett par år. Eftersom kommunala investeringar i kommunalteknisk infrastruktur redan gjorts i området bör det vara mest ekonomiskt fördelaktigt för kommunen att fortsätta detaljplaneläggningen av området och avyttring av mark för egna hem innan andra områden i Visby exploateras för villabebyggelse.

I vissa fall kommer mark att anvisas för olika kommunala verksamheter, t ex bostäder för äldre med särskilt vårdbehov, där kommunen avser att förhyra byggnaderna. Eftersom markanvisningen kommer att ske efter det att exploatör utsetts genom upphandling är det nödvändigt att upphandlingen sker med utgångspunkt från detaljerade och väl dokumenterade förutsättningar bl a vad gäller bostadsyta, standard och antal lägenheter för att få jämförbarhet och därmed underlätta genomförandet av bl a markupplåtelsen. Det är av avgörande betydelse för att veta hur och på vilket sätt upplåtelsen/ överlåtelsen ska ske vilket måste vara klarlagt för respektive exploatör i samband med att upphandlingen genomförs. I annat fall kan någon fullständig kalkyl inte göras och därmed kan inte heller den slutliga kostnaden för förhyrningen beräknas.

Sammantaget talar detta för att det finns behov av att dra upp riktlinjer för fortsatt markanvisning samt ta ställning till efter vilka kriterier det ska ske. Av ovannämnda redovisning fordras ett flertal ställningstagande för ett aktivt genomförande av den kommunala markpolitiken och utvecklingen av bostadsbyggandet.

Vad innebär en markanvisning

En markanvisning ska ses som ett företräde för en byggherre att under en begränsad tid och under på vissa villkor ensam få förhandla med kommunen om förutsättningarna för genomförande av ny bostadsbebyggelse. Markanvisningen ska utgå från de planintentioner som kommunen slagit fast för olika områden. Det kan avse både översiktlig och detaljerad planering liksom inriktning av bebyggelsetyp. Den ska även utgå från en prioritering bland det samlade behovet av olika typer av boendeformer.

Markanvisningsavtal och exploateringsavtal

Ett markanvisningsavtal ska upprättas med byggherren och ligga till grund för Tekniska nämndens beslut om markanvisning. Beslutet är en accept där byggherren har visat att denne accepterar de villkor som gäller i markanvisningsavtalet. Detta ger den enskilde byggherren en trygghet att med ensamrätt kunna förhandla med kommunen om genomförandet av ny bebyggelse för att därmed vara beredd att satsa resurser för planering, projektering o dyl.

Först efter det att planering m m genomförts och att den tilltänkte byggherren avser att åta sig ett genomförande och svara för att ny bebyggelse uppförs sker överlåtelsen eller upplåtelsen av marken. I samband med detta ska exploateringsavtal tecknas om så anses nödvändigt för genomförandet. Detta avtal reglerar ansvaret för genomförandet mer i detalj. Markanvisningsavtalet ger alltså ingen garanterad byggrätt eller fullständig garanti för att få förvärva anvisad mark.

Markanvisningspolicy

Policyn ska bygga på tydliga och enkla regler. Alla som har en ekonomisk stabilitet och nödvändig organisation och som är intresserade ska kunna få en markanvisning.

Tekniska förvaltningen föreslår därför att tekniska nämnden ska föreslå kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige besluta:

att ovanstående markanvisningspolicy godkänns och att markanvisningsavtalet liksom efterföljande exploateringsavtal upprättas av Tekniska förvaltningen och godkänns av Tekniska nämnden

TEKNISKA FÖRVALTNINGEN

Karl-Gustaf Roos
tekn.dir

Nils-Adolf Stenström
t f avd.chef

Markanvisningspolicy för Gotlands kommun

Allmänna mål för bostadsbebyggelse

Kommunen ska stimulera till ett varierat byggande både till utförande och till boendeform. Ny bebyggelse bör därför inriktas mot ett varierat utbud av upplåtelseformer. Av planintentionerna ska framgå vilken målsättning kommunen har vad avser bebyggelsetyp och upplåtelseform inom hel eller del av stadsdel. Markanvisning, planläggning och försäljning av mark är kommunens huvudsakliga möjlighet att påverka och reglera detta.

Storleken på markanvisningarna anpassas efter omgivande bebyggelse, förutsättningarna för varierande bebyggelsetyp och utförande, möjlighet till varierande boendeform liksom ökat antal medverkande byggherrar, för att på sätt skapa mångfald.

Marktilldelningen bedöms från fall till fall med utgångspunkt från en långsiktig samhällsbyggnad och att den följer de kommunala planintentionerna kopplat till ett villkorat åtagande att genomföra respektive exploatering, ett markanvisningsavtal, samt att fördelningen ska ske rättvist mellan samtliga som har anmält sitt intresse

Anbud eller fördelningsanvisning

Då marknaden och intresset från dess aktörer påvisar en konkurrens bör markanvisning ske efter anbudsförfarande. Anbudet kan även avse idéer om utformning/användning som kan bindas till ett markanvisningsavtal, dock inte i sådana avseenden som styrs av detaljplaneprocessen med dess samråd vilket inte kan bindas upp i avtal. När anbudet avser kommunal verksamhet innefattar det i första hand en förhyrningsupphandling. I dessa fall ställs det krav på ett konceptprogram för att kunna genomföra markanvisningen.

Fördelningsanvisning bör kunna göras då det inte finns någon uttalad konkurrens. Anvisning bör alltså kunna göras vid försäljning av mark när marknaden endast är beredd att betala i paritet med de kommunala anskaffningskostnaderna för marken och investeringar i kommunalteknisk infrastruktur samt dess kapitalkostnader liksom eventuella planeringskostnader. Det ska även kunna ske i de fall när det finns särskilda behov av att välja en viss byggherre för ett visst ändamål.

Krav på byggherren

Vid val av byggherre ska både vid anbud och förhandlingsanvisning hänsyn tas till dennes ekonomiska stabilitet och intresse av långsiktighet med avseende på bebyggelsens upplåtelseform. Kommunen bör fördela på olika byggherrar för att uppnå konkurrens så att inte ett fåtal företag få monopolställning.

Vid urvalet bör vidare ges viss viktning för tidigare genomförda bra projekt liksom för nytänkande. En miljö- och kvalitetsprofil samt en långsiktighet hos byggherren är en förutsättning för sunda och bra bostäder samt goda bostadsmiljöer ska uppnås.

Med anledning av att den kommunala markpolitiken liksom dess planprocess samt att de kommunala investeringarna i den kommunaltekniska infrastrukturen bygger på långsiktighet och kontinuitet ska fastighetsförvaltande bostadsföretag/enskilda personer eller bostadsrättsorganisationer prioriteras vid markanvisning för mark till flerbostadshus eller liknande

Villkor för markanvisningen

- Markanvisningsavtal med tillhörande genomförandeplan ska utgöra en av grundförutsättningarna.
- När bebyggelsen avser bostäder för hyresrätts- eller bostadsrättsupplåtelser ska byggherren kunna välja mellan att förvärva marken eller tomträttsupplåtelse. Mark för gruppbebyggelse, av enskild byggherre, för enskilt ägda småhus ska inte upplåtas med tomträtt.
- Byggherren, såväl enskild person eller företag, ska ha verksamhet som är inriktad mot långsiktig fastighetsförvaltning.
- Markanvisningarna tidsbegränsas till högst två år från beslutet i Tekniska nämnden. Om inte ett bindande köp eller tomträttsavtal har träffats under avtalad tid för markanvisningen, dock högst två år, ska kommunen ha rätt att göra en ny markanvisning. Förlängning kan medges av kommunen under förutsättning att förseningen inte beror på byggherren.

Kommunen ska även ha rätt att återta en markanvisning under den tidsbegränsade perioden, om byggherren uppenbarligen inte avser eller förmår att genomföra projektet i den takt eller på det sätt som avsågs vid markanvisningen och i enlighet med upprättad genomförandeplan. Återtagen markanvisning ska inte ge byggherren rätt till ersättning.

- Detaljplanearbetet ska ske i nära samverkan mellan kommunen och byggherren där utgångspunkten är de kommunala planintentionerna. All projektering som sker under detaljplanearbetet ska ske i samråd med kommunen. Om fler markanvisningar sker inom ett planområde ska byggherrarna samverka i planprocessen.
- Projekt som avbryts till följd av beslut under detaljplaneprocessen ger inte byggherren rätt till ny markanvisning som kompensation.
- Markanvisning får inte i något avseende överlåtas till någon annan utan kommunens skriftliga godkännande.

FÖRSLAG TILL MARKANVISNINGSAVTAL

200X-XX-XX

Mellan Gotlands kommun, nedan benämnt kommunen, och ”Bolaget”, nedan benämnt byggherren, har följande avtal träffats:

- §1 Anvisning** Kommun anvisar ett markområde, del av fastigheten Visby XXXXXX 1:XX (se kartbilaga), till byggherren för en tid t o m 200X-XX-XX. Inom denna tid ska detaljplan enligt §2 ha antagits och avtal om genomförandet enligt §3 liksom köpe- eller upplåtelsehandling enligt §4 upprättats.
- §2 Planering** Om detaljplan för bostadsbebyggelse inte är upprättad för anvisat område ska parterna gemensamt verka för att sådan upprättas. Grovt räknat ska detaljplanen omfatta X XXX kvm bruttoarea byggnadsyta. Bolaget bekostar eventuellt planprogram och tecknar plankostnadsavtal med kommunen. Detaljplane- och projekteringsarbetet ska ske i nära samverkan mellan parterna där utgångspunkten ska vara de rådande detaljplane- och stadsbyggnadsintentionerna för området och dess omgivningar.
- §3 Exploatering** Parterna ska upprätta exploateringsavtal eller motsvarande överenskommelse som reglerar frågor som bebyggelsens standard, innehåll och gestaltning, kvalitetsprogram, frågor om miljö, tillgänglighet, sophantering, energiförsörjning etc. Byggherren förbinder sig att följa kraven i det för kommunen framtagna programmet för ”Resurseffektivt och miljöanpassat byggande på Gotland” och att sträva efter att uppnå målen i detta. Anläggning av allmän platsmark inom exploateringsområdet ska i huvudsak bekostas av byggherren.
- Byggherren ska även upprätta en genomförandeplan som ska godkännas av kommunen. Den ska avse en planering av hela exploateringen där plan- och bygglovsprocessen, uppförandet av byggnader och genomförandet av exploateringen i övrigt ska redovisas tidsmässigt.
- §4 Förvärv** Parterna är överens om att byggherren efter eventuell fastighetsbildning ska förvärva exploateringsområde som utgör kvartersmark för bostäder och därtill hörande mark för bostadskomplement o dyl. Priset ska bestämmas av byggrätten uttryckt i kvm bruttoarea (BTA) enligt fastställd detaljplan (exkl. VA- och elanslutningar). För bostäder och lokaler

inom bostadsområdet ska erläggas ett belopp om X XXX kr/kvm BTA. Om parterna inte kan enas om priset saknas förutsättningar för att upprätta en bindande överlåtelsehandling varför kommunen har rätt återta markanvisningen enligt §5.

- §5 Återtagande** Om genomförandeplanen inte följs och den planerade bebyggelsen inte har påbörjats inom anvisad tid ska kommunen ha rätt att återta markanvisningen. Kommunen ska även ha rätt att återta markanvisningen under den tidsbegränsade perioden om det är uppenbart att byggherren inte avser eller förmår att genomföra projektet i den takt eller på det sätt som avsågs vid markanvisningen och i likhet med upprättad genomförandeplan. Har parterna inte upprättat och undertecknat en bindande köpehandling eller tomträttsavtal har kommunen rätt att under anvisningsperioden återta anvisningen för att göra ny anvisning. Återtagen markanvisning ger byggherren ingen rätt att erhålla ersättning för nedlagda kostnader.
- §6 Förlängning** Förlängning av markanvisningen kan medges under förutsättning att förseningen inte beror på byggherren.
- §7 Avbrutet projekt** Projekt som avbryts under detaljplaneprocessen till följd av myndighetsbeslut, kommunalt beslut eller liknande ger inte byggherren rätt till ny markanvisning som kompensation.
- §8 Kostnader** Byggherren står för all ekonomisk risk avseende planering och projektering inom markanvisningens ram.
- §9 Överlåtelse** Denna markanvisning får inte överlåtas utan kommunens skriftliga medgivande.

Detta avtal har upprättats i två exemplar varav parterna tagit var sitt.

Visby den / 200X

Visby den / 200X

För "Bolaget"

För Gotlands kommun

.....

.....

.....

.....

Kommunfullmäktige
Sammanträdesdag
2001 03 26

Handlingar till
Ärende 6

Slutredovisning av Donnerska huset

Innehåll

- Kommunstyrelsen 2001 02 22, § 49
- Tekniska nämnden 2000 12 20, § 255

Önskas ytterligare handlingar eller uppgifter i detta ärende, v.g. ring 26 93 18

Kommunstyrelsen
Kommunstyrelsens arbetsutskott

2001 02 22
2001 02 06

Ks § 49

Au § 39

Slutredovisning. Donnerska huset

KS 2000/0796-29

- Tekniska nämnden 2000 11 22, § 255
- Ledningskontoret 2001 01 08

Tekniska nämnden har överlämnat slutredovisning över Donnerska huset i Visby - om och tillbyggnad samt redovisning över projektets finansiering.

Beräknad investeringsutgift och underhållskostnad	Redovisad investeringsutgift och underhållskostnad	Anvisade medel, netto	Statsbidrag, P/U-anslag	Över-/underskott
19 990 000 kr 6 191 kr/kvm	18 425 088 kr 5 706 kr/kvm	20 000 010 kr	0 kr	1 574 922 kr

Ledningskontoret föreslår att slutredovisningen godkänns och att överskottet avsätts till kommunens eget kapital i 2000 års bokslut.

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

- Slutredovisningen godkänns.
- Överskottet avsätts till kommunens eget kapital i 2000 års bokslut.

Tekniska nämnden

2000 11 22

Dnr 1999/02119 29

TN § 255 Slutredovisning, Donnerska huset. Arbnr 1096

Tekniska förvaltningen 2000 09 25
Au § 201

Produktionskostnadskalkylen uppgår till 19 990 000 kronor.

Medel har anvisats med 20 000 010 kronor.

Redovisade kostnader uppgår till 18 425 088 kronor.

Projektet redovisar ett överskott med 1 574 922 kronor.

Arbetsutskottets förslag till tekniska nämnden

- Slutredovisningen tillstyrks och överlämnas till kommunstyrelsen/kommunfullmäktige för beslut.

Tekniska nämndens beslut

- Enligt arbetsutskottets förslag.

Protokollsutdrag:
TF bygg- och projektavd
KS/KF

Kommunfullmäktige
Sammanträdesdag
2001 03 26

Handlingar till
Ärende 7

Upprättande av integrationsplan (*Motion*)

Innehåll

- Kommunstyrelsen 2001 02 22, § 47
- Motion 2000 04 17
- Ledningskontoret 2001 01 02
- Visby vårdnämnd 2000 08 28, § 81

Önskas ytterligare handlingar eller uppgifter i detta ärende, v.g. ring 26 93 18

Ks § 47

Au § 37

Motion. Integrationsplan

KS 2000/0275-10

- Motion 2000 04 17
- Visby vårdnämnd 2000 08 28, § 81
- Ledningskontoret 2001 01 02

Jennie Andersson m.fl. (v) har i motion yrkat att en integrationsplan ska upprättas för Gotlands kommun.

Visby vårdnämnd har tillstyrkt motionen.

Ledningskontoret föreslår att motionen bifalls på så sätt att kommunstyrelsen (ledningskontoret) får i uppdrag att upprätta en mångfaldsplan.

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

- Motionen bifalls på så sätt att kommunstyrelsen (ledningskontoret) får i uppdrag att upprätta en mångfaldsplan.

Motion till kommunfullmäktige i Gotlands kommun

Beträffande upprättande av en integrationsplan

Gotland behöver fler invånare och för att locka människor att flytta hit och stanna kvar behöver man upprätta en integrationsplan.

Vi yrkar att man upprättar en integrationsplan för Gotlands kommun

Visby den 14 april

Jennie Andersson

Carina Flodman-Andersson (v)

Bengt Viberg (v)

Carina Lindberg (v)

Bodil Rosengren (v)

Barbro Tillander (v)

Elias Özyurt-Eldenblom (v)

Kommunstyrelsen

Motion om upprättande av integrationsplan

I en motion till kommunfullmäktige har Jennie Andersson m fl yrkat att en integrationsplan upprättas för kommunen. Motionärerna menar att Gotland behöver fler invånare och att för att locka människor att flytta hit och stanna kvar anser man att upprättandet av en integrationsplan skulle underlätta en sådan strävan.

Visby vårdnämnd har i beslut § 81 2000-08-28 tillstyrkt motionärernas krav att en integrationsplan upprättas och lämnat kommentarer ur ett mer allmänt samhällsperspektiv. Nedan kommenteras frågan ur ett arbetsgivarperspektiv för kommunen.

Lagen om åtgärder mot etnisk diskriminering i arbetslivet trädde i kraft den 1 maj 1999.

Integrationsplan eller mångfaldsplan, som numer är det begrepp som används av integrationsverket, är inte något som kommuner är tvungna att ta fram. Däremot har kommuner precis som alla arbetsgivare ett krav på sig att kunna visa vilka åtgärder de vidtagit inom områdena rekrytering, arbetsförhållanden och etniska trakasserier för att motverka etnisk diskriminering.

Det kan ske i form av en mångfaldsplan som ju till skillnad från ett policydokument innehåller konkreta åtgärder.

Gotland har ännu inte så många invandrare och heller inte stora problem med bristande integration som man kan se på andra håll i landet.

Det kan ändå finnas skäl att kommunen upprättar en mångfaldsplan, dels för att leva upp till lagstiftarens intentioner, men också för att underlätta framtida personalförsörjning.

Ökade behov inom framförallt äldreomsorgen och ett stort antal pensionsavgångar de närmaste tio åren leder till ett stort rekryteringsbehov. Kommunen behöver ur ett personalförsörjningsperspektiv underlätta för rekrytering av invandrad arbetskraft för att bättre klara framtida personalbehov.

Förslag till beslut i kommunfullmäktige

Motionen bifalles så att kommunstyrelsen ges i uppdrag att upprätta en mångfaldsplan.

Claes Kullberg
Kommundirektör

Mats Magnusson
Personalsekreterare

VVN § 81
VVN/AU § 340

Dnr 2000/0196 10

Motion om upprättande av integrationsplan samt avtal med Migrationsverket

I en motion till kommunfullmäktige i Gotlands kommun har Jennie Andersson m.fl. yrkat att en integrationsplan upprättas för kommunen. Motionärerna menar att Gotlands kommun behöver fler invånare och för att locka människor att flytta hit, anser man att upprättande av en integrationsplan skulle vara ett led i denna strävan. Migrationsverket har ett övergripande ansvar för att statens integrationspolitiska mål och synsätt får genomslag på olika samhällsområden. Förvaltningen har upprättat förslag till yttrande över föreliggande motion.

Arbetsutskottets förslag till vårdnämnden

- 1 att VVN tillstyrker motionärernas krav att upprätta en integrationsplan, samt
- 2 att låta aktuellt avtal med Migrationsverket om att mottaga flyktingar löpa vidare under 2001.

VÅRDNÄMNDENS BESLUT

Nämnden beslutar i enlighet med föreliggande förslag.

Protokollsutdrag:
Kommunfullmäktige
Kommunstyrelsen
Migrationsverket
Lena Gustafsson, IFO
Lisa Löfgren, FLYM

Visby vårdnämnd

Motion om upprättande av integrationsplan

VOS-enheten i Gotlands Kommun har till VVN överlämnat en motion från Jenny Andersson m.fl. om upprättande av en integrationsplan.

Motionärerna menar att Gotland behöver fler invånare och för att locka människor att flytta hit, anser man att upprättandet av en integrationsplan skulle var ett led i denna strävan.

Integrationsverket har ett övergripande ansvar för att statens integrationspolitiska mål och synsätt får genomslag på olika samhällsområden.

Integrationsplan

En kommunal integrationsplan bör innehålla mål för kommunens flyktingmottagande och beskriva hur man avser att introducera flyktingar. Den bör ange vilka resurser kommunen ställer till förfogande och på vilket sätt man avser att ta emot och integrera de människor med flyktingbakgrund som placeras i Gotlands Kommun.

Ett bra flyktingmottagande skall syfta till att ge nyanlända flyktingar och andra skyddsbehövande förutsättningar att försörja sig själva och bli delaktiga det svenska samhället på ett fullödigt sätt.

Aktuell situation

Gotlands Kommun har tagit emot flyktingar sedan 1985 i från år till år varierande antal. Flest flyktingar togs emot under extremåret 1999 (under Bosnienkriget), då ca 350 personer togs emot. Under de senaste åren har antalet nyanlända flyktingar varit lågt liksom i övriga Sverige, bortsett från storstäderna.

Mottagningsiffror:

1997	1998	1999	2000
42	21	7	7 hittills

Det dokument som idag styr flyktingmottagandet på Gotland är ett måldokument, antaget av Visby Vårdsnämnd, 1997. Detta behöver under alla omständigheter aktualiseras och kan om motionen tillstyrkes, ersättas av en integrationsplan.

Kommunen har under 2000 ett avtal med Integrationsverket om att ta emot flyktingar, ett s.k. 0-avtal.(inget angivet antal mottagna). Dylika avtal är numera vanliga i mindre och medelstora kommuner.

I Integrationsverkets prognosbrev 2000-06-29 meddelas att man räknar med att under 2001 kommer behovet av kommunplatser att öka jämfört med innevarande år. Det bör därför vara rimligt att Gotlands Kommun även fortsättningsvis innehar ett avtal med Integrationsverket om ett mottagande och att det nuvarande avtalet förlängs under 2001. Eftersom Flyktingmottagningen sorterar under Individ-och Familejomsorgsavdelningen, VVN, framstår det som naturligt att om beslut fattas att en integrationsplan skall upprättas, uppdras åt nämnden att tillskapa en sådan.

Förslag

att VVN tillstyrker motionärernas krav att upprätta en integrationsplan, samt

att låta aktuellt avtal med Integrationsverket om att mottaga flyktingar löpa vidare under 2001.

Lena Gustafsson
IFO-chef

Lisa Löfgren
Flyktingsamordnare

Valärenden

Innehåll

- *Anita Kristenssons (s)* avsägelse 2001-02-22 från uppdraget som ersättare i hälso- och sjukvårdsnämnden.
- *Åsa Mårtenssons (m)* avsägelse 2001-03-07 från uppdragen som ersättare i kultur- och fritidsnämnden samt ersättare för ombuden till årsmöte med Stiftelsen Medeltidsveckan
- *Inga-Maj Häglunds (s)* avsägelse 2001-03-09 från uppdraget som huvudman i Burs Pastorats sparbank

Mandatperiod för hälso- och sjukvårdsnämnden samt kultur- och fritidsnämnden:
T o m 2002 års utgång.

Mandatperiod för ombuden till årsmöte med Stiftelsen Medeltidsveckan: T o m 2001 års årsmöte.

Mandatperiod för huvudmän i Burs Pastorats Sparbank: T o m årsstämman 2004.

Kommunfullmäktige 2001-03-26
VALÄRENDEN

Visby 010222

Härmed avsäger jag mitt uppdrag som ersättare för socialdemokraterna i Hälso- och sjukvårdsnämnden.
Anledning är att mitt "civila" arbete har utvecklats i en takt som inte tillåter mig att lägga ner den tid på nämnden som jag anser erforderlig för att göra ett bra jobb.

Anita Kristensson
420819-4300
Tvinnaregatan 92
621 48 Visby

Åsa Mårtensson
L:a Fjells Endre
621 77 VISBY
Tel: 0498-27 05 08
Pers.Nr: 661001-3200

Ledningskontoret
Skr. Ann Egefalk
Klosterplan 2
621 00 VISBY

Meddelande angående avsägning av politiska uppdrag

Härmed meddelas att jag, Åsa Mårtensson, avsäger mig all politiska uppdrag i kommunen i samband med min "mammaledighet". Avsägningen gäller från nedanstående datum.

Endre den 7 mars 2001

MvH – Åsa Mårtensson

Härmed avsäger jag mig uppdraget som huvudman i Burs Pastorats Sparbank.

010309
Inga-Maj Häglund

Interpellationer

Innehåll

- *Barbro Ronstens (c)* interpellation till kommunstyrelsens ordförande om marknadsföring av Fårösund
- *Brittis Benzlers (v)* interpellation till Gotlands norra, Visby och Gotlands södra vårdnämnds ordföranden om handläggningstider och verkställighet av beslut om insatser enligt LSS.
- *Lena Palmborg-Karlssons (s)* interpellation till kommunstyrelsens ordförande om minskning av antalet deltidstjänster.
- *Carina Lindbergs (v)* interpellation till hälso- och sjukvårdsnämndens ordförande om nedläggning av distriktssköterskemottagningen i Katthammarsvik.
- *Brittis Benzlers (v)* interpellation till kommunstyrelsens ordförande om kommunens engagemang i Gotland Interactive Park.

Kommunfullmäktige 2001-03-26
INTERPELLATIONER

Ärende 9

Interpellation till kommunstyrelsens ordförande *Hans Klintbom (c)*

om Marknadsföring av Gotland.

Vid olika tillfällen har det talats om vikten av marknadsföring av Gotland. Norra Gotland och i synnerhet Fårösund som boende och etableringsort.

Vid försvarsnedläggningen i Söderhamn investerades troligen 5 miljoner i marknadsföringspengar.

Min fråga är:

Vilka åtgärder har vidtagits och på vilket sätt har marknadsföring och information av Fårösund genomförts hittills?

Visby den 21 januari 2001

Barbro Ronsten ©
Centerpartiet Gotland

Ärende 10

Interpellation till Gotlands norra vårdnämnds, Visby vårdnämnds och Gotlands södra vårdnämnds ordföranden *Kerstin Kalström (c)*, *Per-Anders Croon (m)* och *Bror Lindahl (fp)*

om Handläggningstider och verkställighet av beslut om insatser enligt LSS

Vid kommunstyrelsens sammanträde den 18/11 1999 behandlades en revisionsrapport om LSS verksamheten. I rapporten påtalades bland annat.

-Att handläggningstiderna av ansökningar ibland var väldigt långa (över 90 dagar).

-Att det fanns beslut äldre än sex månader som inte verkställts.

När revisionsrapporten behandlades av kommunstyrelsen beslöt man också följande. "Vårdnämnderna får i uppdrag att till kommunstyrelsen redovisa på vilket sätt de personer som inte fått sina beslut om ledsagare och kontaktperson verkställda får sina behov av stöd och avlösning tillgodosedda samt vad som görs för att få snabbare verkställighet."

Kommunstyrelsen såg det tydligen som angeläget att de påtalade bristerna rättades till.

Jag vill ställa följande frågor.

Har handläggningstiderna för ansökningar av insatser enligt LSS kortats så att de nu ligger under 90 dagar?

Finns det beslut som sex månader efter beslutsdatum inte verkställts?

I så fall varför? Och vad görs för att åtgärda detta?

Vilka insatser erbjuds de som eventuellt fått vänta mer än sex månader på verkställighet istället?

Sjonhem 20010129

Brittis Benzler
Vänsterpartiet

Ärende 11

Interpellation till kommunstyrelsens ordförande *Hans Klintbom (c)*

om minskning av antalet deltidstjänster

Arbetslösheten har de sista åren kraftigt minskat vilket är väldigt glädjande. Det gör det svårare att rekrytera personal.

Detta gör naturligtvis att kommunen måste i ännu högre grad värna det största kapitalet i kommunen, nämligen personalen.

Varje måndag läser vi personalannonserna i de gotländska tidningarna och det går inte med bästa vilja i världen se att deltiderna minskar.

Kommunstyrelsen antog ett inriktningsmål för personalförsörjningsarbetet under kommande treårsperiod.

Detta mål innebär bl.a.

att deltidsanställningar SKA minska med 50%

att antalet timvikarier ska minska

Bakgrunden till detta inriktningsmål är det kommande personalbehovet då främst inom äldreomsorgen och de statliga utredningar som gjorts har också pekat på vikten av att förvandla ofrivilliga deltidstjänster till heltidstjänster.

Vi vet att det redan i dag är svårt att rekrytera folk till vården och det beror inte så mycket på bristande intresse som på det faktum att det går inte att försörja sig på en deltid.

Frågor

Hur har arbetet hittills gått med att minska ofrivilliga deltidstjänster?

Vad tänker kommunstyrelsens ordförande göra för att målet ska uppnås?

Visby den 5 februari 2001-02-04

Lena Palmborg Karlsson

Ärende 12

Östergarn 2001-02-19

Interpellation till hälso- och sjukvårdsnämndens ordförande *Lena Celion (m)*

om distriktssköterskemottagningen Katthammarsvik

321 personer på Östergarnslandet har protesterat mot nedläggningen av distriktssköterskemottagningen på Östersol i Katthammarsvik.

Bakgrund:

Distriktssköterskans mottagning på Östersol stängdes när den nya organisationen för sjukvården trädde ikraft.

Primärvård och äldreomsorg kom nu att tillhöra skilda förvaltningar och nämndorganisationer.

Primärvården till HSN och i det här fallet äldreomsorgen till GNV.

Distriktssköterskans mottagning var lokaliserad i samma byggnad som äldreboendet på Östersol med uppgift att också tjänstgöra mot äldreboendet.

När den nya organisationen trädde ikraft fick Östersol en egen omvårdsansvarig sjuksköterska. Men i hennes arbetsuppgifter ryms inget ansvar för distriktssköterskemottagningen, som är primärvårdens ansvar.

Befolkningen informerades om stängningen via en lapp på mottagningens dörr.

När man började protestera mot stängningen av denna, fick man från hälso- och sjukvårdsförvaltningen beskedet att mottagningen formellt aldrig hade existerat, så därför hade man stängt den.

Men 321 personer har bevisligen sett att mottagningen både har existerat, fungerat mycket bra och fyllt ett stort behov.

Trots att mottagningen, som enligt hälso- och sjukvårdsförvaltningen aldrig har existerat, är den annonserad i telefonkatalogen 2000 under vårdcentral Roma med mottagning tisdagar och fredag 9-10 och telefonnummer.

Distriktssköterskans uppgifter på Östergarnslandet har inte upphört trots att mottagningen på Östersol är stängd. Hon tjänstgör fortfarande på Östergarnslandet och skulle kunna återuppta mottagningen på Östersol. Hennes arbetstid skulle då kunna läggas mer på behandling istället för på resor. Boende på Östergarnslandet skulle få närmare till distriktssköterska.

Naturligtvis skulle inte detta kunna ersätta nödvändiga hembesök.

Lokalen där står dessutom gratis till förfogande.

Tyvär känns det som det har gått prestige i den här frågan.

Hälso- och sjukvårdsförvaltningen kommer sannolikt att föreslå nedläggningar av ett antal andra distriktssköterskemottagningar på landsbygden. Senaste förslaget från hälso- och sjukvårdsförvaltningen riktades mot mottagningen på Fårö, men ärendet återremitterades av en enig politisk nämnd.

Vid det senaste mötet i HSN meddelade Lena Celion att uppropet från de 321 personerna på Östergarnslandet skulle besvaras av hälso- och sjukvårdsförvaltningen. Något svar därifrån har emellertid ännu inte kommit.

Min fråga är:

Vilket är ditt svar, som politiskt ansvarig för hälso- och sjukvården, till de 321 personer som kräver att stängningen av distriktssköterskemottagningen på Östersol upphävs?

Carina Lindberg
Vänsterpartiet.

Ärende 13

Interpellation till kommunstyrelsens ordförande *Hans Klintbom (c)*

ang kommunens engagemang i Gotland Interactive Park.

Vid kommunstyrelsens sammanträde 2000 04 11 behandlades en rapport från en projektgrupp ang. möjligheterna att tillskapa en företagsby i anslutning till högskolan på Gotland. En Gotland Business and Culture park. Rapporten var inte formad som en konkret projektplan, den innehöll bla rapporter från besök i företagsbyar och information om andra företagsbyar i Sverige. I rapporten fanns inga konkreta förslag kring organisationsform, drift eller finansiering av en tänkt företagsby.

Kommunstyrelsen beslöt att fortsätta ett gemensamt förberedelsearbete med högskolan. Och att ett avtal som närmare definierar verksamhetens innehåll, organisation och finansiering skulle träffas med högskolan senast den 30/9.

Eftersom verksamhetens innehåll, organisation och finansiering mycket dåligt framgick av beslutsunderlaget till sammanträdet den 4/11 förväntade jag mej att ärendet skulle återkomma innan avtal med högskolan skrevs. Så skedde inte istället fanns frågan om företagsparken nu kallad Gotland Interactive Park med som ett informationsärende till kommunstyrelsen den 14 december ifjol. De handlingar som fanns med var dels ett avtal med högskolan, dels en avsiktsförklaring till näringsdepartementet.

I avtalet kan man bl a utläsa att "ansvaret för att tillhandahålla lokaler åvilar Gotlands kommun". Att det ska utarbetas "hyresmodeller som medverkar till att parkens syfte uppnås".

Och att "finansieringen av projektet är ett gemensamt ansvar för parterna".

I avsiktsförklaringen till näringsdepartementet kan man läsa att Gotlands kommun i samverkan med andra regionala och nationella aktörer har startat upp etableringen av Gotland Interactive Park som bedöms som strategiskt mycket viktig för Gotland. Och att kommunen avser att fortsätta stödja uppbyggnaden, och är villig att avsätta ca 6 miljoner kronor under perioden 2001 07 01 -2004 06 30 för uppbyggnaden.

Vid behandlingen i kommunstyrelsen kritiserade jag handläggningen av ärendet, och att fullmäktige ännu inte fått ta ställning i frågan. Det sades vara ett misstag som snart skulle rättas till. Och nu är det fullmäktige, det andra efter KS den 14/12.

Jag vill fråga

- Varför har inte kommunfullmäktige fått behandla den strategiskt viktiga frågan om Gotland Interactive Park?
- Varför behandlades avtalet med högskolan och tillhörande budgetförslag inte av kommunstyrelsen som ett beslutsärende?
- Är det inte meningen att politiskt valda församlingar skall behandla också närings och regionalpolitiska frågor?

Sjonhem 2001 01 30

Brittis Benzler, Vänsterpartiet.